

listy

Ročník 17 / Cena 20 Kč

5

2 0 1 0

Slovákov a Čechov, ktorí chcú o sebe vedieť viac

Granát do susedských vzťahov ■ Ján Baláž

Život a doba kráľa Svätopluka ■ Anton Hrnko

Slovensko na svetovej výstave EXPO v Šanghaji ■ Mária Krívušová

Lipník nad Bečvou v premenách času ■ Helena Nosková

Z ponuky pražskej reštaurácie Pavlovín ■ Jozef Gárik

V Prahe bilo znovu Praha srdce národov ■ Jarmila Wankeová

Ivan Hálek, kysucký lekár z Prahy ■ Mária Okaniková

Žiarislav Švický žiaril v Prahe ■ Eva Wankeová

Slovenské postavy – bankár Michal Bosák ■ Jozef Leikert

Aztékovia, gaučovia i námorníci prišli do módy ■ Irena Jesenská

Oriešok ■ detská príloha

SLOVENSKO-ČESKÁ SPOLEČNOST

v spolupráci:

Klub slovenskej kultúry, Slovenský inštitút v Prahe, Slovenská agentúra pro cestovní ruch, Český svaz bojovníků za svobodu, Československá obec legionářská, Historická skupina přímých účastníků SNP, Múzeum Slovenského národného povstania, Dokumentačné a múzejné stredisko slovenskej menšiny v ČR, Ruská tradice, Společnost Ukrajinců a příznivců Ukrajiny, Ukrajinská iniciativa v ČR, Bulharský kulturní klub - Praha, SZ Limbora, Slovenský evanjelický a. v. cirkevný zbor v Prahe, Detvan a ďalší

TRADIČNÁ PLAVBA PO VLTAVE k 66. výročiu SNP a k jubilejnému 65. výročiu ukončenia 2. svetovej vojny v rámci SLOVENSKÝCH DNÍ V ČR

Záštitu prevzali:

predseda vlády Českej republiky Petr Nečas

a
predsedníčka vlády Slovenskej republiky Iveta Radičová

**utorok 31. 8. 2010
od 18:00 do 24:00**

Počas plavby bude možnosť vystúpiť na dvoch miestach - v prístaviskách (cca o 20.00 - Výtoň; cca o 22.00 - Na Františku)

Salónna motorová loď EURÓPÉ River Party vypláva z prístaviska Na Františku, Praha 1

Nástup na loď bude z prístaviska Na Františku od 17:30
Miesta na lodi prosíme zajať do 17:50

Tradičná a slávnostná spoločenská prípomienka spojená s bohatým kultúrnym programom a s rautom

V programe vystúpi: skupina FUNNY FELLOWS, skupina PRAGUE SWINGERS, ľudová hudba VRÁBELOVCI, folklórny súbor LIMBORA a ďalší

Občerstvenie formou rautu zabezpečuje spoločnosť EURÓPÉ R. P. s.r.o.

Moderuje Boris Kršňák

Najbližšie možné spojenie MHD v Prahe k prístavisku Na Františku:
autobusová zástavka č. 133 - Rásoňka

spojenie metrom: Trasa A - stanica Staroměstská, Trasa B - stanica Náměstí Republiky, Trasa C - stanica Vltavská

Akcia sa koná aj vďaka podpore Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Ministerstva kultúry ČR a hl. m. Praha

Vstupenky si môžete rezervovať od 10. 8. 2010 na telefónnych číslach:
+420 605 538 790 a +420 724 025 170

Vyzdvihnúť si ich budete môcť v dňoch 24. - 31. 8. 2010
v priestoroch knižnice Slovenského inštitútu v Prahe, Jilská 16, Praha 1
(vybavuje p. Ingrid Hohošová, +420 605 538 790)
streda: 10.00 - 13.00, utorok - štvrtok: 13.00 - 16.00

Lod' Európe R. P. je limitovaná kapacitou, preto sa vopred ospravedlňujeme, ak nebudeme môcť vyhovieť všetkým záujmom

Generálny partner:

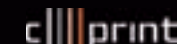
Hlavní partneri:

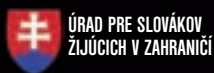
Mediálny partner:

Hlavný mediálny partner:

listy
Slováci a Čechy, kteří chci o sebe vědět víc.

Vol'by za nami

České a slovenské parlamentné voľby sa zhodou okolností konali takmer súčasne, s veľkým malým odstupom dvoch týždňov. (Slovo „parlamentný“ pritom vedome používam ako istú publicistickú skratku, keďže najvyššie zákonodarné zbory i ČR a SR nemajú práve najkratšie názvy.) Takže ten, kto má dvojité občianstvo – a teraz mám na mysli príslušníkov slovenskej národnostnej menšiny v ČR – mohol voliť hneď dvakrát. Po prvýkrát osobne, vlastnoručným vrhnutím hlasovacieho lístka do volebnej schránky v mieste trvalého bydliska v Čechách či na Morave, po druhýkrát na diaľku, zaslaním hlasu poštou do Bratislavy. Pravda, ak vezmeme do úvahy informáciu Štatistického úradu Slovenskej republiky, podľa ktorej zo zahraničia prišlo tentoraz len 0,22 percenta hlasov (z celkového počtu odovzdaných hlasov 2 566 779), je zrejmé, že veľa nás túto možnosť nevyužilo. V hodnote 0,22 percenta sú totiž zarátaní nielen Slováci žijúci trvale v cudzine, ale aj voliči s trvalým pobytom na Slovensku, ktorí boli v zahraničí iba v deň volieb a z tohto dôvodu požiadali o možnosť voliť korešpondenčne. Inými slovami, v osobitnom volebnom okrsku číslo 103 v Bratislave-Petržalke (kde boli evi-

dované len hlasy Slovákov zo zahraničia) hlasovalo presne 539 občanov. Z nich 45,26 percenta dalo hlas strane SDKÚ-DS. Na druhom mieste skončila strana SaS (17,62 percenta), na treťom Most (9,46 percenta), na štvrtom KDĽ (9,27 percenta) a na piatom Smer (8,53 percenta). Slovenská národná strana tu získala 3,3 percenta hlasov, Hnutie za demokratické Slovensko 0,92 percenta a trebárs Komunistickej strane Slovenska 0,18 percenta hlasov. Prijímať nejaké ďalekosiahlejšie závery z týchto údajov je sotva možné, na to je vzorka 539 hlasov až príliš marginálna. Ale jeden by som si predsa len dovolil. Ak už Slovenská republika prijala pred niekoľkými rokmi takú demokratickú úpravu spôsobu hlasovania do Národnej rady Slovenskej republiky, aká v súčasnosti platí, mala by nájsť aj prostriedky na to, aby túto možnosť popularizovala. Prípadne by stála za úvahu aj novelizácia zákona v tom zmysle, aby okrem hlasovania poštou bolo možné aj osobné hlasovanie na zastupiteľských úradoch Slovenskej republiky vo svete. Aspoň dovtedy, kým (pravdepodobne v strednodobej perspektíve) nebude možné hlasovať aj cez internet.

Jozef Gáfrik

■ *Autor je novinár*

Oficiálne výsledky volieb do Národnej rady Slovenskej republiky*

1. SMER – sociálna demokracia	34,79% hlasov
2. Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana	15,42% hlasov
3. Sloboda a solidarita	12,14% hlasov
4. Kresťanskodemokratické hnutie	8,52% hlasov
5. Most-Híd	8,12% hlasov
6. Slovenská národná strana	5,07% hlasov
7. Strana maďarskej koalície – Magyar Koalíció Pártja	4,33% hlasov
8. Ludová strana – Hnutie za demokratické Slovensko	4,32% hlasov
9. Strana demokratickej ľavice	2,41% hlasov
10. Ludová strana Naše Slovensko	1,33% hlasov

(Zdroj: SŠÚ)

listy

LISTY Slovákov a Čechov, ktorí chcú o sebe vedieť viac

Vydáva Klub slovenskej kultúry v spolupráci so Slovensko-českou spoločnosťou a s DOMUS SM v ČR. Sídlo redakcie: Vocelova 3, 120 00 Praha 2. ■ **Šéfredaktor:** PhDr. Radovan Čaplovič, tel.: 724 025 170 ■ **Redakcia:** PhDr. Jozef Gáfrik ■ **Redakčný kruh:** | Mgr. Martin Guzi | Prof. PhDr. Jozef Leikert, PhD. | PhDr. Slavomír Michálek, DrSc. | PhDr. Helena Nosková, CSc. ■ **e-mail:** listy.SK CZ@gmail.com, rcaplovic@gmail.com ■ Rozširuje Klub slovenskej kultúry a Česká pošta, s.p. ■ Časopis Listy si môžete prečítať aj na webových stránkach: www.klubsk.net ■ **LISTY vychádzajú vďaka podpore MK ČR a ÚSZZ** ■ **Jazyková úprava:** Mgr. Eva Wankeová | Mgr. Jarmila Wankeová ■ **Grafická úprava:** Jitka Krajdlová ■ **tlač:** TIGR, spol. s r.o. ■ Registrácia vydavateľa časopisu LISTY – Klubu slovenskej kultúry: MK ČR 6584 ■ ISSN 1213 – 0249 ■ Cena za jeden výtlačok je 20 Kč | Cena dvojčísła je 38 Kč | Ročné predplatné 240 Kč prijíma KSK na adrese redakcie ■ Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú ■ Akékoľvek rozširovanie celku aj časti textov v elektronickej alebo v papierovej verzii podlieha schváleniu vedenia KSK ■ **Foto na obálke:** Nová bratislavská architektúra – obchodné centrum Eurovea (Snímka: Marián Babic)

Obsah

Granát do susedských vzťahov	2
Ján Baláž	
Život a doba kráľa Svätopluka	4
Anton Hrnko	
Slovensko na svetovej výstave EXPO v Šanghaji	6
Mária Krivušová	
Listy na cestách: Lipník nad Bečvou	8
Helena Nosková	
Ivan Hálek, kysucký lekár z Prahy	10
Mária Okaniková	
Šesťdesiat rokov Nitrianskeho divadla	12
Mirjana Šišoláková	
Móda: Aztékovia, gaučovia a námorníci	14
Irena Jesenská	
Z ponuky pražskej reštaurácie Pavlovin	16
Jozef Gáfrik	
Festival „Praha srdce národov“	18
Jarmila Wankeová	
Aj tadiaľto vedie cesta – divadlo zo Šale sa predstavilo v ČR	19
Vladimír Dubeň	
Portrét bankára Michala Bosáka	20
Jozef Leikert	
Jubilant Peter Poldauf	21
Jozef Gáfrik	
Žiarislav Švický žiaril v Prahe	22
Eva Wankeová	
Program Slovenského inštitútu	24
Oriešok – detská príloha	

Granát do susedských vzťahov

■ Ján Baláz

Od roku 1848, kedy sa v našej časti Európy začali konštituovať štáty na národnom princípe, sú slovensko-maďarské vzťahy napäté takmer permanentne. Ani v období „socialistického bratského partnerstva“ neboli pokojné, spomeňme si len na vierolomné prepadnutie Československa v auguste 1968, ku ktorému sa na juhu Slovenska radi pripojili aj Maďari, veľmi pravdepodobne nie z dôvodov proletárskeho internacionalizmu.

Prijatie maďarského zákona o dvojtom občianstve koncom mája t. r., a to hneď na prvom zasadaní novozvoleného parlamentu, situáciu opäť zdramatizovalo. Snahu o „cezhraničné“ zjednotenie údajných pätnástich miliónov Maďarov v strednej Európe považuje Budapešť za úplne normálny jav, ktorý nikomu neškodí a nezasahuje vraj ani do vnútorných záležitostí susedných krajín. V prípade Slovenska demagogicky argumentovala, že veď aj „Bratislava uznáva dvojité občianstvo“.

Prijatie zákona prišlo navyše v čase, kedy sa na Slovensku schyľovalo k parlamentným voľbám, a tak sa z tohto aktu vcelku prirodzene stal predmet predvolebného boja. Maďarský postup odsúdili prakticky všetky politické strany, ktoré mali šancu dostať sa do parlamentu, až na nacionalistickú Stranu maďarskej koalície, ktorá sa tvárila, že nejde o nič významného, a tak sa vlastne postavila na stranu budapešťianskej vlády ako jej piata kolóna. No a ako vyplýva z výsledkov volieb do Národnej rady Slovenskej republiky, SMK a jej radikálnym vodcom v budapešťianskych službách to nepomohlo. Skôr naopak.

Bolo by naivné si myslieť, že zo strany Budapešti išlo o spontánny prejav vlastenectva, ktorého cieľom bolo „len“ uľahčiť Maďarom žijúcim mimo územia Maďarskej republiky prístup k štátnemu občianstvu. Tak ako tzv. krajanský zákon, prijatý pred ôsmimi rokmi, a ktorý takisto vyvolal negatívne reakcie v krajinách, kde žije maďarská menšina, išlo o cielene a premyslené vyslanie skúšobného balóna. Faktom totiž zostáva, že v tomto prípade nejde o neškodné susedské prekárание: tento krok sa dá považovať aj za priame atakovanie občianskej integrity Slovenska. Navyše maďarská strana na tému dvojitého občianstva s Bratislavou odmietla debatovať. A tá reagovala účinne a rýchlo.

Najprv poukázala na viacero problémov spojených s prijatím zákona, napríklad na právnu neistotu občanov Slovenskej republiky maďarskej národnosti, ktorým navyše zákon neposkytuje nijaké výhody. Ostatne, aké by aj mohol, keď sme už všetci európskymi občanmi. Podľa predsedu slovenskej vlády Róberta Fica je to pre Slovensko bezpečnostné riziko – a s tým možno len súhlasiť. Preto podľa nového slovenského zákona ľudia, ktorí by požiadali o maďarské občianstvo, stratia slovenské, a tak nebudú môcť pracovať nikde tam, kde je občianstvo podmienkou zamestnania – trebárs v štátnych službách.

Jedinou výnimkou týkajúcou sa tolerovania dvojitého občianstva bude Česká republika, vzhľadom na existujúce nadštandardné vzťahy.

Nesúhlasí len Bratislava?

Viktor Orbán, predseda strany Fidesz, suverénneho víťaza maďarských aprílových volieb, sa teda cíti byť premiérom všetkých Maďarov v strednej Európe. Podľa jeho počtov je ich pätnásť miliónov. To je ďalšia, slušne povedané, vedome zavádzajúca informácia. Maďarov, ktorí žijú v strednej Európe v oblasti povodia Dunaja, zďaleka nie je toľko, nech ich už počíta ktokoľvek a akokoľvek, sotva sa dostane k číslu 12,5 milióna.

Krajinou s najväčším počtom príslušníkov maďarskej menšiny je Rumunsko, menej ako na Slovensku ich žije v Srbsku a na Ukrajine. V Chorvátsku, Slovinsku a Rakúsku je počet Maďarov mizivý.

Maďarská strana tvrdí, že na zákon o dvojtom občianstve ostro reaguje len Slovensko. Je to údajne „prejav pubertálnej nedospelosti mladého štátu“. Ďalším krajinám s maďarskou menšinou vraj zákon nerobí problémy. Je skutočnosťou, že najrazant-

nejšie dáva najavo svoje výhrady Slovenská republika. To však neznamená, že iné štáty námietky nemajú. Že sa príliš nahlas neozývajú? Vedú ich k tomu špecifické dôvody – geopolitické i interné.

Rumuni vydávajú týždenne niekoľko tisíc svojich pasov občanom Moldavska, takže nemôžu dosť dobre protestovať proti rovnakému postupu maďarskej strany. Navyše vláda potrebuje hlasy maďarských poslancov v parlamente na presadenie ozdravného ekonomického balíčka. Srbsko a Ukrajina zase poškľučujú po začlevení do Európskej únie. Potrebné je tiež pripomenúť, že všetky tri spomínané krajiny majú už spory s ďalšími susedmi, takže otvárať ich v súčasnosti aj s Maďarskom nebude asi najrozumnejšie.

Na druhej strane, Slovensko nemá konflikty s inými susedmi. Takže otvorene môže dať najavo svoj názor i obavy.

Trianonská zmluva

Maďarský zákon o občianstve sa odvoláva na jurisdikciu už neexistujúcej krajiny (Uhorska), ktorej navyše Maďarsko nie je ani právnym nasledovníkom. Ide o Trianonskú zmluvu z júna roku 1920, ktorá je súčasťou medzinárodných zmlúv tvoriacich tzv. Versailleský systém. Vzťahuje sa na otázky Zálitavska a zo všetkých čiastkových zmlúv má pre Slovensko najväčší význam.

Je nevyhnutné uviesť, že Trianon mal výlučne deklaratívny charakter, o hraniciach ním potvrdených rozhodla už v júni 1919 Najvyššia rada spojencov.

Ešte predtým však bolo Československo s Maďarskom fakticky vo vojnovom stave. Konflikt bol ako na hojdačke – so striedavými úspechmi, ale takmer výlučne na území dnešného Slovenska. V júni 1919 však došlo k zlomu a československé jednotky, väčšinou legionárske, začali protio-

fenzívu a rýchlo postupovali na celej šírke frontu. Preto československá strana so značnou nevôľou prijala vyhlásenie prímeria dohodovou komisiou.

Béla Kun, vtedajší vodca maďarských vojsk, sa po fiasku vpádu na slovenské územie o niekoľko týždňov obrátil proti Rumunsku. Československá republika ponúkla Rumunom vojenskú pomoc a žiadala Parížsku komisiu o súhlas s takýmto postupom. Nedostala ho. Rumuni však na žiadne dovolenie nečakali a o desať dní boli v Budapešti. Odtiaľ ich dostal až enormný tlak mocností.

Maďarsko bolo napokon prinútené uznať nezávislosť Československa a nedotknuteľnosť nových hraníc, pričom súčasne súhlasilo aj so začlenením Slovenska i Zakarpatskej Rusi do ČSR. V skutočnosti sa však so zmenou hraníc nikdy nezmierilo a permanentne sa snažilo a snaží o revíziu Trianonskej zmluvy. Z bývalého Uhorska pripadlo Maďarsku necelých stotisíc kilometrov štvorcových, čiže asi jedna štvrtina bývalého Uhorska, inými slovami, presne také územie, o ktorom mocnosti rozhodli, že je spravodlivé.

Tatra, Matra, Fatra ...

Mocnosti sa rozhodli viesť slovensko-maďarskú hranicu nie po obvode tzv. Horného Uhorska, ako znel jeden z návrhov, ale v podstate stredom národnostne zmiešaného územia. Trebárs mestá Miškovec a Vacov tým pripadli Maďarsku, podobne ako aj pohorie Matra. Týmto rozhodnutím sa ocitlo mimo územia Slovenska – teda v Maďarskej republike – asi 400 000 tisíc Slovákov a zhruba rovnaký počet Maďarov zostal na Slovensku. Kto by teda mal počiťovať väčšiu krivdu, je otázkou zdravého úsudku.

Čiže tu niekde, v nostalgii za uhorskými pomermi, možno vystopovať pôvod maďarských túžob týkajúcich sa revízie Trianonskej mierovej zmluvy. Maďari tým nielenže porušujú jej ustanovenia, ale aj dohovor medzi Maďarskou ľudovou republikou a Československou socialistickou republikou č. 37/1961 Zb., podľa ktorého je vo vzťahu medzi oboma krajinami dvojité občianstvo vylúčené. Preto prijatie maďarského zákona o dvojitom občianstve možno považovať za hodenie granátu do susedských vzťahov. Nemusi pri-

tom tiecť krv, ale dôsledky takéhoto kroku môžu zanechať hlboké rany, ktorých liečenie bude trvať dlho. A to si nik z reálne uvažujúcich ľudí na oboch stranách Dunaja neželá.

■ *Autor je novinár*

Ilustračná snímka: Slovpres

Maďari vo svete	
Maďarsko	9 967 921
Rumunsko	1 431 807
USA	1 398 724
Slovensko	520 528
Srbsko	293 299
Ukrajina	156 600
Kanada	267 255
Nemecko	120 000
Spojené kráľovstvo	80 135
Austrália	40 583
Chorvátsko	16 595
Slovinsko	6 243

Údaje sú z roku 2002

Zdroj: maďarská štatistika

Veľká Morava a kráľ Svätopluk ako súčasť historického povedomia Slovákov

■ Anton Hrnko

V priestoroch Národnej rady Slovenskej republiky v Bratislave sa 19. mája uskutočnila odborná historická konferencia o úlohe a mieste slovenského kráľa Svätopluka v našich dejinách. Jeden z príspevkov predniesol aj historik Antonín Hrnko. Text prinášame v pôvodnom rozsahu.

Zámerne som si za úvod môjho vystúpenia vbral túto známu slovenskú pieseň, ktorú Ján Kollár zaradil do svojich Národných spievaniek medzi Spevy historické. Pieseň je zaujímavá tým, že symbolizuje a vyjadruje úzku previazanosť dvoch slovenských tradícií, a to tradície cyrilo-metodskej ako tradície kresťanskej a svätoplukovskej ako tradície štátoprávnej v slovenskom historickom vedomí.

O tom, že svätoplukovská tradícia preživala v prostredí Nitrianskeho kniežatstva, svedčia už prvé kroniky popisujúce udalosti v 9. a 10. storočí, ktoré sa zachovali dodnes. Všeobecne sa prijíma názor, že legendu o Svätoplukovom pustovníčení na Zobore počul kronikár Kosmas počas svojej návštevy Nitry začiatkom 12. storočia. Legendy o Svätoplukovi a Veľkej Morave v tomto období nemuseli pravdepodobne iritovať vládnu dynastiu Arpádovcov, lebo Nitrianske kniežatstvo (ducatus) vystupovalo ako polosuverénny celok a nitriansky vojvoda mohol mať aj celkom záujem o ich šírenie, najmä keď bol v konflikte s kráľom. Avšak po tom, ako kráľ Koloman Nitrianske kniežatstvo rozpustil, pretrvávajúce svätoplukovskej tradície sa asi dostalo do konfliktu s centralizačným úsilím panovníka. Podľa môjho názoru práve tento konflikt (teda pretrvávajúce svätoplukovskej tradície a posilňovanie centralizmu v Uhorsku) bol podnetom pre anonymného magistra P., notára kráľa Bela (II.?, III.?), aby napísal dielo „Gesta Hungarorum“. Tento román, vydávajúci sa za kroniku, je totiž celým svojím duchom zameraný na vyrátenie toho, čo si autor dal za cieľ – „nepravdivé povesti vidiečanov a táravý spev igrícov“. Pravdepodobne však svojim radikálnym, agresívnym prístupom, teda úplným opomenutím skutočných aktérov deja, najmä Svätopluka, s cieľom ich vymazania z povedomia nedosiahol žiadany účinok a jeho dielo zapadlo na dlhú dobu prachom. Ranostredovekí aktéri z 9. a 10. storočia boli jednoducho príliš známi aj v okolitých štátoch, aby ich bolo možné jednoducho vymazať z pamäti.

Iný spôsob eliminácie pozitívneho obrazu Svätopluka zvolili neskorší uhorskí kronikári. Šimon

z Kezy a neskôr Ján z Turca sa vydali cestou znevažovania Svätopluka, čo by ho urobilo nehodným úcty a teda aj prihlásenia sa k nemu. Tak vznikla známa povesť o Svätoplukovi ako o porazenom panovníkovi, ktorý svoju krajinu vymenil za bieleho koňa. A práve tento motív sa celé nasledujúce storočia používal v ideovom zápase proti krajinskému partikularizmu a neskôr i proti slovenskému národnému uvedomovaniu sa.

Ako som už spomenul, svätoplukovská tradícia bola jedným pólom veľkomoravskej tradície, ktorej druhým pólom bola cyrilo-metodská tradícia. Zaznamenávame ju najmä od 15. storočia, keď bola v slovenskom prostredí už silno rozšírená. Keďže v tomto období máme zaznamenané aj silné vedomie etnickej odlišnosti „horných“ a „dolných“ časti krajiny (napr. kronika Kostnického koncilu od Ulricha z Richtentalu, ale napr. aj domáca kronika Jána z Turca), možno predpokladať, že záujem o cyrilo-metodské dedičstvo mal aj vlastné domáce zdroje. Teda, že nešlo o nové poznanie, ale len o akceleráciu domácich tradícií.

Reformácia vyvolala nové procesy, medzi iným aj záujem o jazyk ľudu ako komunikačný prostriedok medzi veriacim a Bohom. V konečnom dôsledku však záujem o jazyk ľudu viedol k všeobecnému posilneniu národného vedomia, ktorý nakoniec vyústil do formovania moderných národov. Historizmus pri tom hral výraznú úlohu, lebo zdôrazňovaním spoločnej histórie a spoločného historického prežitku sa vytváralo spoločné vedomie a podnecovala snaha o formovanie spoločnej budúcnosti. Silné prihlásenie sa k veľkomoravskej tradícii badať pritom ako na strane slovenských protestantov, tak aj na strane katolíkov. U katolíkov túto tradíciu silne podporoval i panovnícky dvor.

Spojenie dvoch tradícií

Slovenskí katolíci cyrilo-metodskú tradíciu nebrali izolovane od svätoplukovskej. Zostavovateľ katolíckeho spevníka Cantus Catholici z roku 1655 Benedikt Szölyösi sa v úvode tohto diela programovo prihlásil k veľkomorav-

skej tradícii ako celku a jeho slová vykazujú až profesionálnu znalosť dejov, ktoré viedli k prijatiu staroslovienskej liturgie. „Náš panónsky národ – píše – sa preslávil mnohými chválořečami a pamätníkmi dávnych pokolení. Keď za kráľa Svätopluka, sídliaceho na Belgrade, apoštolskí mužovia Cyril a Metod mu hlásali Kristovu vieru a on sa primkol ku Kristovi, hoci vynikol vo všetkej nábožnosti, jednako sa najväčšmi vyznamenal chválospevmi. Vysvitá to z rozličných piesní, podivuhodne prispôsobených na cirkevné slávnosti alebo na iné príležitosti. Spomenutí svätí mužovia, keď sa sv. krstom pripojili ku Kristovi spolu s kráľom Svätoplukom, taktiež i s Bulharmi, s Moravanmi, aj s českým kniežatom Bořivojom, vymohli od rímskeho pápeža Mikuláša I. (povolenie), aby národom, čo pokrstili, bolo dovolené konať bohoslužby v ľudovom jazyku.“

Od polovice 17. storočia môžeme už v bohatých písomných prameňoch vystopovať rozvinutú veľkomoravskú tradíciu v oboch jej formách, teda aj v svätoplukovskej, aj v cyrilo-metodskej. K jej posilňovaniu prispievala aj profesionálna historiografia. V období vrcholného baroka dosiahli profesionálnu úroveň aj niektorí slovenskí autori, zaoberajúci sa dejinami. Vyskytol sa však jeden problém. Nepriatelia prebúdzajúcej sa slovenskej „nácie“ domáhajúcej sa svojich práv zaútočili na nich starou bájkou o predaji krajiny Svätoplukom za bieleho koňa a vyvodzovali z toho, že majú byť večití poddaní Maďarom. Preto u niektorých autorov došlo k akémusi odstupu od Svätopluka.

Odklon od veľkomoravskej tradície bol však iba prechodný a pravdepodobne zasiahol iba úzky kruh vzdelancov. Už roku 1777 prichádza so svojim dielom historik Štefan Salagijs, ktorý upozorňuje Slovákov, „aby nerozmnožovali svoju slávu predávaním dymu a bájkami. Je tu rozsiahla a slávna história starých Moravanov. Z tejto sa môže čerpať skutočná sláva“. V svojom diele pritom označil Svätopluka za „najsľávnejšieho kráľa našich Slovákov“. Na Salagiove závery priamo nadväzoval Juraj Papánek Deji-

nami slovenského národa, ktorým dal podtitul „O kráľovstve a kráľoch Slovákov“. Svojou koncepciou slovenských dejín, v ktorej Veľkú Moravu vyhlasuje za kráľovstvo Slovákov a veľkomoravských panovníkov za slovenských kráľov, silne poznačil historické vedomie nasledujúcich slovenských generácií. Ujali sa ho predovšetkým bernolákovci, ktorí či už prácami Juraja Fándlyho alebo Jána Hollého rozšírili svätoplukovskú a cyrilo-metodskú tradíciu obrazne povedané do každej slovenskej chalupy.

Svätopluk a štúrovci

Hollého historické eposy mali nesmierny vplyv na formovanie nasledujúcich generácií Slovákov. Oduševňovali sa nimi príslušníci Kollárovej i Hamuliakovej generácie a silno pôsobila i v radoch nastupujúcej generácie štúrovcov. A tu by som sa opäť vrátil k piesni „Nitra, milá Nitra“. Keď sa 24. apríla 1836 stretli na Devine stúpenec Ľudovít Štúra, táto pieseň nechýbala v ich repertoári. Pre nich nebolo podstatné, kedy vznikla, ale to, kedy si mysleli, že vznikla. A práve preto Štúr zložil na jej melódiu nový text piesne „Děvín, milý Děvín“, v ktorej sa celkom jednoznačne prihlásil k štátoprávnemu odkazu Veľkej Moravy. Štúr ako stúpenec Heglovej dialektiky pritom založil koncepciu slovenských dejín, ktorú neskôr v dejepisectve rozvinul Július Botto. Spočívala v tom, že slovenské dejiny sa vykladali v dialektickej triáde tézy, antitézy a syntézy, v ktorej základom bola slávna veľkomoravská minulosť so slávnym kráľom Svätoplukom, po ktorej nastalo potlačenie ducha slovenskosti a následne jeho obrodenie v súčasnosti, aby dosiahol novú a väčšiu silu a slávu v budúcnosti.

Na takto chápanom základe Ľudovít Štúr vypracoval národný program obrody slovenského národa, ktorého výsledkom malo byť sebavedomé národné spoločenstvo, hrdé na svoj pôvod a slávu minulosť, ale predovšetkým kultúrne, jazykovo a politicky samostatné s vlastnou politickou samosprávou. **Svätoplukovská tradícia, tradícia veľkomoravskej štátnosti tak bola priamo pri zrode moderného slovenského politického programu, programu pre samostatný, suverénny slovenský národ, ktorý sa v celosti realizoval až vytvorením samostatnej Slovenskej republiky roku 1993.**

Treba v tejto súvislosti poznamenať, že vedomie, že aj Slováci mali svojich kráľov, že mali svoju štátnu samostatnosť, stelesnenú najmä „slávnym kráľom“ Svätoplukom, bolo silným impulzom k tomu, aby zápas za národné oslobodenie nevzdávali. Pribina, Rastislav, Svätopluk, ale

aj Cyril a Metod boli postavy, ku ktorým sa obracali slovenskí národovci, hľadajúc posilnenie v zápase proti národnému útlaku. Nie je náhodou, že katolícki vzdelanci dali svojmu časopisu názov „Cyril a Metod“ a že svoj kultúrny spolok chceli pôvodne pomenovať Spolok sv. Cyrila a Metoda. Nie je však ani náhodou, že úrady im takýto názov nepovolili a nakoniec museli siahnuť po českom svätcovi Vojtechovi. Rovnako nie je náhoda, že Matica slovenská bola založená pri príležitosti tisícročia príchodu byzantských vierozvestcov na Veľkú Moravu, k štátoprávnej tradícii ktorej sa hlásili všetky slovenské politické i náboženské prúdy v danom období. Vznik prvej republiky roku 1918 opäť určitým spôsobom zasiahol do prezentácie svätoplukovskej tradície. Vládnuca česká elita sa síce snažila vykladať vznik česko-slovenského štátu ako obnovu Veľkej Moravy, ale skôr túto štátnosť chápala ako obnovenie stredovekej českej štátnosti rozšírenej o Slovensko. Omnoho viac ako veľkomoravskej tradícii sa venovala oficiálna pozornosť svätováclavskej tradícii a v boji proti katolicizmu sa obnovovala, respektíve vytvárala tradícia husitizmu. V danej situácii sa Slováci preto upli k najstarším vlastným dejinám, v ktorých bol neopomenuteľný christiánizačný fenomén ako fenomén národotvorný a kultúrny. Preto sa roku 1933 na slovenskej strane organizovali aj Pribinove oslavy, lebo fakt postavenia kresťanského kostola v Nitre bol neodškriepiteľným aktom úplne individualizujúcim Slovákov od Čechov.

Svätoplukovskú tradíciu obnovovala opäť až nastupujúca profesionálna slovenská historiografia. Jej vzostupu napomáhal najmä tlak maďarskej iredenty, ktorá sa pokúšala pôsobiť na vyvolanie rozkolu medzi Slovákami a Čechmi i silnou propagáciou svätoštefanskej myšlienky ako kresťanskej a katolíckej proti „bezbožným a husitským“ Čechom. Najmä okruh vedcov a politológov okolo historika Františka Hrušovského oproti nárokom „koruny sv. Štefana“ na slovenské územie prišiel s propagáciou svätoplukovskej štátnej myšlienky ako staršej a pôvodnejšej, ktorá vylučovala nárok svätoštefanskej koruny na slovenské územie. V nasledujúcich vojnových rokoch však slovenská spoločnosť mala už iné problémy a tieto teórie sa nerozvinuli.

Kádrovanie slovenských dejín

V povojnových rokoch, pri vyrovnávaní sa s „ľudáckym autonomizmom“ z pozície čechoslovakizmu, došlo aj k silnému kádrovaniu najstarších dejín. Medzi zatratených sa dostal najskôr Pribina ako vzor „kolaboranta“ s Nemcami. To

však bol oficiálny dôvod k vystaveniu mu takéhto kádrového pôvodu. V skutočnosti dôvod bol ten, že bol jediný slovenský vládca, ktorý bol dokázateľne nezávislý na územiach západne od Slovenska. V období stalinizmu potom došlo aj k zoficiálneniu výkladu slovenských dejín a v rámci nich aj veľkomoravskej tradície ako tradície „československej štátnosti“ bez spojovníka. Slovákom sa v rámci tohto výkladu uprela akákoľvek samostatná štátnosť v minulosti a ak sa im nejaká uznala, tak to bola štátnosť výlučne spoločná. Jediná diskusia, ktorá sa v časoch socialistického uvoľnenia dovolila, bola otázka vzťahu Moravy a Nitry, teda či tento vzťah zakladal nárok len na autonómiu alebo či pripúšťal aj federáciu.

Svätoplukovská tradícia bola rovnako neželaná a trpená ako tradícia cyrilo-metodská, lebo skrývala v sebe náboj ideí nekompatibilných so stalinovou obdobou čechoslovakizmu a oficiálne propagovaným ateizmom. Týmto dvom ideológiám (stalinizmus a ateizmus) – v princípe nepriateľským voči slovenskému národnému politickému a duchovnému programu – bol na Slovensku odňatý čiastočne priestor až vznikom samostatnej Slovenskej republiky. Je príznačné, že pozostatky čechoslovakizmu na Slovensku nie sú spojené s masarykovskou prevorepublikovou ideou existencie dvoch vetiev jednotného „československého“ národa, ktoré v budúcnosti majú splynúť, ale s netolerantným stalinovým modelom unitárneho „Československa“, aký sa vo vzťahu Slovákov a Čechov vyvinul v päťdesiatych rokoch minulého storočia a najvýraznejšie bol stelesnený v politike Antónína Novotného. Práve nositelia tohto netolerantného čechoslovakizmu sa nedokázali stožniť s obnovou veľkomoravskej tradície v jej cyrilo-metodskej i svätoplukovskej podobe po vytvorení samostatnej, suverénnej a demokratickej Slovenskej republiky roku 1993.

Som presvedčený, že väčšina jej obyvateľov sa hrdo hlási k cyrilo-metodskej tradícii, zakotvenej v našej ústave i k počiatkom vlastnej národnej štátnosti, reprezentovanej Nitrianskym kniežatstvom a Veľkou Moravou. Myšlienka tejto slovenskej štátnosti bola celé stáročia vo vedomí Slovákov spojená s mocným a slávnym kráľom Svätoplukom. Je skutočne hanbou, že tento náš panovník doteraz ešte nemal na Slovensku žiadnu sochu a ešte väčšou hanbou, že sa nájdu ľudia, ktorí jej postavenie spochybujú.

.....
 ■ *Autor je bývalým poslancom Slovenskej národnej rady a historikom*

Stred sveta na Ďalekom východe

■ Mária Krivušová

Niekoľko postrehov z návštevy Svetovej výstavy EXPO 2010 v Šanghaji

Organizátori šanghajskeho podujatia chcú prekonať viaceré rekordy, týkajúce sa 160-ročnej histórie svetových výstav. Tá čínska je najväčšia napríklad rozlohou, keď sa rozprestiera na ploche väčšej než päť kilometrov štvorcových. Jednotlivé body výstaviska na oboch brehoch rieky Huangpo spájajú viacprúdové cesty, aby po skončení výstavy mohlo plynulo plniť ďalšie funkcie.

Šanghaj zaznamenáva takisto rekordný počet vystavovateľov. Pôvodne sa spomínala účasť okolo 230 krajín a významných medzinárodných organizácií, po otvorení v máji sa toto číslo ustálilo na počte 186 pavilónov. Ale – aj to je úctyhodný počet.

Napokon počet návštevníkov – metropola Ďalekého východu očakáva v dobe od 1. mája do 31. októbra až 70 miliónov hostí. Aj preto bolo otvorenie načasované na začiatok májových sviatkov, ktoré patria v Číne k najznámejším, najväčším rešpektovaným a patrične dlhým. Miesta konania svetových výstav sú v zásade záležitosťou Európy, kde sa uskutočnili asi dve tretiny týchto jedinečných podujatí. Nasleduje americký kontinent a na treťom mieste je Ázia. V súvislosti s Čínou je však rozhodujúci fakt, že svetová výstava sa koná po prvý raz v rozvojovej krajine. Okrem olympijských hier alebo majstrovstiev sveta v populárnych športoch je prestížnou záležitosťou aj organizovanie svetovej výstavy. Získať právo usporiadania je skvelý úspech, tentoraz teda Šanghaja a Čínskej ľudovej republiky; je to potvrdenie ich rastúceho významu vo svete.

Slovensko nie je na predaj

„Lepšie mesto – lepší život“ – tak znie ústredné motto tejto výstavy; Slovenská re-

publika si ho doplnila myšlienkou „Svet pre ľudstvo“. Autor architektonického riešenia expozície akad. arch. Miroslav Zíkmund vytvoril priestor, ktorý ukazuje vzájomnú a neustále sa mieniacu koexistenciu dvoch fenoménov, mesta a človeka. Interiér symbolizuje námestie, v ktorom sa odohrávajú významné spoločenské udalosti každej komunity. Je to priestor na stretávanie, ktorý sa naplňa významom a začína žiť až vtedy, keď naň prídu ľudia. Tak je to aj na výstave – námestie je tiché, steny a výstavné kóje sú iba kulisou, prítmie nič neprezrádza. Ale iba do chvíle, kým sa otvoria vstupné dvere, námestie sa naplní malými i veľkými divákmi a v okamihu ožije...

Len asi päťdesiat vystavovateľov si postavilo pavilón podľa vlastných predstáv, ostatní sa z ekonomických dôvodov rozhodli pre typizované stavby, ktoré ponúkli organizátori. Tak postupovalo aj Slovensko, keď si zvolilo pavilón s celkovou rozlohou 1 034 metrov štvorcových. A typizovanú budovu má aj Česká republika.

Vo väčšine pavilónov patrí posolstvo prostredníctvom filmu alebo obrazov ku kľúčovým komunikačným prostriedkom. Vzhľadom na tisícky návštevníkov a prístupnosť pavilónov denne 12-13 hodín, často bez prerušenia, nemožno postaviť prezentáciu krajiny na „živých“ prvkoch. Film, ktorý je v konečnom dô-

sledku „len“ technickou záležitosťou, však možno v každom pavilóne ponúkať nepretržite a opakovane, fakticky bez prestávky. Jeho spektrum je široké, môže ponúknuť obrazy, vyvolať pocity, maľovať farby, do okamihu vtesnať rozličný denný i dejinný čas, sprostredkovať prírodu i človekom vytvorené dielo. Môže naplniť priestor expozície tak, ako tú slovenskú zapíňa film Pavla Barabáša. Na výstave EXPO 2010 bolo mnoho filmov, bohužiaľ, v podstate iba „zamaskovaných reklamných“ - niečo ponúkali, propagovali, predávali; reklamné boli zábery, strihy, výrazy tvárí, zvuk. Ponúkali krajinu ako na trhu a na predaj. Skoro ako tovar, ktorý sa dá skonzumovať...

Lenže – kto už len túži po prikráslenej reklame, po trikoch, po usmerňovaní až manipulácii? A kto netúži (aspoň potajme) uveriť niečomu úprimnému a skutočnému? Film Pavla Barabáša, nositeľa mnohých ocenení, sa podaril a je jedinečný tým, že Slovensko nenúka na predaj – on ho predstavuje. Jeho film neukazuje výrobky, ale hodnoty, ktoré sa nedajú prepočítať a napísať na cenovku. Je vyjadrením odkazu – toto sme my, naša krajina, naša príroda, tu sme doma.

A tým sa stal najsilnejším prvkom slovenskej expozície. Komisárka slovenskej účasti Ivana Magátová k tomu dodáva: „Priestor námestia je doplnený kójami, ktoré naznačujú vývoj obydli v rôznych mestách a v rôznom čase; upútavka na inom mieste pripomína Ladislava Hudeca, slovenského architekta, ktorý v Šanghaji postavil prvý mrakodrap mimo územia USA, ale aj viaceré nemocnice, kostoly, bankové a iné priestory. Vyhľadávaná je aj fontánka želaní, povrch ktorej netvorí voda, ale interaktívna obrazovka, ktorá pri troche šťastia generuje nejaké príjemné želanie. Od iných pavilónov sa Slovensko odlišuje aj kvalitným a dobre padnúcim oblečením hostesiek,

◀ Takto vyzerá čínska verzia názvu Slovensko

ktoré prišli zo Slovenska – inde sú skôr čínske hostesky“.

Štáty sa predstavujú

O svetových výstavách možno uvažovať z viacerých uhlov pohľadu. Prvou rovinou je účasť krajiny vo vzťahu k medzinárodnej prestíži, upevňovaniu medzinárodných vzťahov, postavenia v rámci Medzinárodného úradu pre výstavy, začlenenía krajiny do svetového diania. Nebyť na svetovej výstave je mínus; naopak, účasť patrí ku štandardnému kroku seabavedomých a suverénnych krajín. Treba konštatovať s uznaním, že Slovenská republika na to dbá. Zúčastnila sa aj na predchádzajúcej svetovej výstave v Zaragoze s tematikou vody (kde Česká republika kvôli nutnosti šetriť chýbala, pozn. red.) a nechýba ani v Číne. Návštevníka víta decentným, nenásilným spôsobom, svedčiacim o vkuse a pochopení zmyslu výstavy. A ako si počínajú iní?

Thajčania kropia návštevníka jemnučkými kvapkami „dažďa z pralesa“, Dáni mu umožnia povoziť sa na bicykli, Švédii ho spustia z prvého poschodia na prízemie v tobogáne, Afgánci skráslia „tetovaním“ henou, Gréci ho usadia na agore, Iránci mu zase predajú rozprávko krásne perzské koberce. Nemci ponúkajú zem v podobe gule, ktorú prítomní návštevníci (akože) rozhybu svojou energiou, Malajzijci predvádzajú remeslá, India vypchanú, krásne ozdobenú hlavu slona a Rusi dôraz na zeleň prehnali do tej miery, že vytvorili prostredie tropického pralesa...

Skrátka, ak aj nie všetci, určite mnohí hľadali atrakcie, ktorými by publikum zaujali, potešili, ohúrili, nadchli. A že nešlo o intelektuálne rébusy, to je fakt.

Číňania sú tým všetkým vyslovene nadšení, ich skromnosť, spokojnosť a akoby až detská žiadostivosť zbadaf a zažiť niečo nové je veľmi príjemná. Ja ako Európanka vnímam niektoré

veci trochu ináč, ale to je vedľajšie: táto výstava je určená primárne domácemu publiku, ľuďom z diametrálne odlišného jazykového a kultúrneho prostredia, s iným hodnotovým systémom, s inou životnou filozofiou, s inými očakávaniami. Rozhoduje ich pohľad.

Deti, pamiatky, historické míľniky

Každý z pavilónov zápasí s ústrednou myšlienkou výstavy a okrem toho aj s vlastnou témou. Niektoré prístupy, obrazy a východiská boli však aj tak spoločné. V rozličnom spracovaní sa veľmi často objavuje motív podávaných rúk, motív zreých ľudí, ktorí odovzdávajú štafetu mladým, motív prírodných a kultúrnych pamiatok, zapísaných na listinu svetového kultúrneho dedičstva, motív historických míľnikov a udalostí, spájajúcich danú krajinu s Čínou. Kvalitu života v meste vnímali tvorcovia často prostredníctvom detí.

Vo vonkajšom a vnútornom spracovaní pavilónov sa objavovali materiály, typické pre krajinu, napr. korok (Portugalsko), bambusy (Indonézia), pieskové duny (Malta), voda (Grécko), bohatá príroda (Nový Zéland). Niektorí poňali fasády svojich budov ako náznaky ľudových výšiviek (Poľsko, Rusko), niektorí ich ozdobili výtvarnými prejavmi (Bielorusko, Tajvan), niektorí ich prepojili s populárnou cyklistickou dopravou (Dánsko). Viaceré krajiny pracovali s motívom vody, stekajúcej po vonkajších stenách (India, Indonézia). Svoj pozitívny prístup k prírode manifestovali vytvorením prekrásnych záhrad (Singapúr) a pokiaľ ide o tvary, často vytvárali oblé vnútorné formy, ktoré sa v podobe akejsi arény naplňali divákmi (Nemecko, Fínsko). Došť veľkou módou je trojrozmerná produkcia (napr. pavilón Európskej únie, Spojených arabských emirátov a i.). V niektorých pavilónoch ponúkajú organizátori tradičnú i menej tradičnú kuchyňu (Austrália, Filipíny, Grécko), alebo aspoň chutné dobroty (Belgiciania napríklad čo-

koládu). V slovenskom pavilóne nechýbajú halušky.

Honba za návštevníkom

Vo všeobecnosti je honba za návštevníkmi podľa mňa dosť problematická stránka vývoja súčasnej výstavy EXPO. Postupom času ako keby sa čísla stali métou samy osebe. Ošialu a požiadavke organizátorov viac-menej podľahli aj jednotlivé pavilóny. Ale načo slúži to horúčkavité počítanie nespočítateľného a stále sa mrviaceho davu? Čo vypovedá o kvalite expozícií? Ako narábať s faktom, že návštevnosť sa líši v závislosti od dňa, hodiny, počasia, či umiestnenia expozície? Stačí na zaznamenanie to, že niekto pavilónom len prejde? Ako sa vyrovnáť s návštevníkmi, ktorým sa návšteva areálu zmenila na preteky v získavaní pečiatok do špeciálneho preukazu?

Českí organizátori sa chvália, že ich pavilón patrí medzi často navštevované. Pravdu povediac, niečo na českej expozícii je zaujímavé, ale určite nie všetko, aj táto expozícia má slabé miesta a samoúčelné časti. Zaujímavé je predstavenie českých pokladov prostredníctvom mnohých zrkadlových plôch a myslím, že autori si ju vysoko cenia – ale presne tento istý princíp víta návštevníka trebárs aj v pavilóne Bahrajnu.

Inšpirujúc sa režisérom Pavlom Barabášom, konštatujem: sú na svete miesta, ktoré ohúria a miesta, ktoré sa človeku dostanú pod kožu postupne a potichu. To druhé platí aj o Slovensku a slovenskej expozícii na šanghajskej výstave, ktorá potrvá do 31. októbra 2010.

Šanghaj – Bratislava – Praha, máj 2010

Článok bol napísaný pre bratislavský časopis Slovo a pre pražské Listy

■ *Autorka je novinárka*
Snímky: autorka

Zaujímavá fontánka štastia

Slovenské bábiky zo šúpolia v čínskom fotoaparáte

Renesančná krása Lipníka nad Bečvou

■ Helena Nosková

Jarné a letné mesiace človeka priam vyzývajú, aby sa vybral na vlastivedný výlet. Netreba vždy cestovať do ďalekých krajín, je krásne vracať sa i do rodného kraja na Slovensko a cestou si urobiť zastávku ešte na území Českej republiky. Jeden z takýchto návratov vedie cez Lipník nad Bečvou a Rožnov pod Radhoštěm. V máji tohto roku Lipník ohrozili povodne a zaliali jeho predmestie ležiace pri rieke Bečve. Našťastie mesto samotné nepoškodili, leží totiž na vŕšku.

Lipník nad Bečvou, pôvabné mesto s krásnym rozľahlým námestím a bohatou históriou stojí akoby bokom od hlavných turistických ťahov. Treba odbočiť z hlavnej cesty smerujúcej na Slovensko, konkrétne cez Makov na Žilinu, ale odbočka stojí za to. Na námestí akoby sme sa zrazu ocitli v inom svete. Obklopí nás kúzlo renesancie a pokoj, v dnešnej dobe taký vzácny. Ako tu len dokážu žiť tí Lipničania, prebehne hlavou Pražanovi?

Prvú písomnú zmienku o Lipníku nachádzame v dokumente z roku 1238. Mestom sa Lipník stal o dvadsať rokov neskôr, presnejšie v roku 1256. Mesto sa utešene rozrastalo predovšetkým v 15. storočí, keď bol jeho pánom Vilém z Pernštejna. Jeho jadro tvorí nádherné veľké námestie s kamennými historickými budovami, z ktorých vyniká radnica v renesančnom štýle. Pri námestí stojí farský kostol sv. Jakuba – pôvodne románsky, v roku 1400 prestavaný ako gotický. Veža má renesančné cimburie a renesančná je aj susedná zvonica so štvorcovým pôdorysom a snečnými hodinami. Na zvonici visia tri zvony – Michal, Jakub a Barborka. Najstarší Jakub pochádza z 15. storočia, kým Michal je mladší, na ňom sa skvie letopočet 1604. Váži až päť ton. Zvon Barborka, ako správna žena, vek tají. Vie sa o nej len toľko, že zvonievala ako umieráčik.

Rozjímanie pri zvuku zvonov

Vyzváňanie zvonov je plné, sýte a hlboké. Zaplní celé námestie, rezonuje v ňom a rozlieha sa do celého mesta. Námestie má rozľahlé arkády. V daždivom počasi tu môžete pokojne korzovať a kochať sa historickým priechelím opravených domov. Chránený pred dažďom i slnkom si tu návštevník môže aj posediť pri šálke dobrej kávy.

Zaujímavý je areál kláštora a zámku. Na Bratskej ulici nájdeme kostol sv. Františka Serafínskeho. Renesančnú svätyňu dal na mieste pôvodnej modlitebne postaviť Petr Vok z Rožmberka s manželkou Kateřinou z Ludanic. On bol síce katolík, ale manželka ho uviedla medzi českých bratříkov. Vedľa kostola stojí piaristický internát, kde žil a študoval aj známy prírodovedec, genetik nemecko-moravského pôvodu Gregor Johann Mendel. Z druhej strany kostola sa rozkladá zámok so zámockým parkom. Neďaleko vstupu víta návštevníka buk „Opičiak“, rarita celého kraja a Strom Českej republiky roku 2005. Potom sa môžeme prechádzať pod mohutnými vzácnymi drevinami rozsiahleho anglického parku. Naďaleko „Opičiaka“ narazíme na ďalšiu raritu, záhradu na streche“, ktorá vznikla na povale zámku. Záhrada oplýva kvetinovou výzdobou a uprostred zurčí

fontána. Len nedávno ju zrekonštruovali do takmer pôvodného stavu.

Od roku 1412 žili v Lipníku židia. Ako jedna z prvých sa spomína Sára z Lipníka. Ďalší židia sem prišli po roku 1454, keď ich vypovedali z moravských kráľovských miest Olomouca a Uničova. Páni z Lipníka boli židom naklonení a neobmedzovali ich príliv, takže v polovici 19. storočia tu židia tvorili tretinu obyvateľstva. Nežili v uzatvorenom gete, ale usídlili sa vo vnútornom okruhu mestských hradieb a bášť. Tam sa dodnes zachovali židovské stavebné pamiatky. Na Pernštýnskej ulici je dom, v ktorom bývala židovská škola, ale nájdeme tu aj opravený Gutmanov nádačný dom, židovskú radnicu, fabriku na výrobu stužiek atď. Neďaleko stojí židovská radnica, najstaršia synagóga na Morave, postavená hneď po vzniku kamenných hradieb s okrúhlymi baštami. V roku 1948 – 1950 ju premenili na modlitebňu Československej cirkvi husitskej a je ňou dodnes.

V Lipníku sa nachádza aj starý židovský cintorín s hrobmi siedmich lipnických rabinov. Jedným z nich bol B. T. Fränkel, ktorého hrob si dodnes uctievať chasidi, prichádzajúci zo zahraničia. Časť rodiny Fränkelovcov žila a žije v Žiline. Bratia Fränkelovci sú autormi nedávno vydanjej obsiahlej odbornej publiká-

Zámok Lipník nad Bečvou – raritou je záhrada na streche zámku

Jedinečný buk „Opičiak“ spod koruny zvnútra ...

cie „Židia v Žiline“. Knihu písali dvadsať rokov. Ale to len na okraj. Vráťme sa k Lipníku nad Bečvou, ktorý bol v minulosti piatym najväčším židovským mestom na Morave – po Mikulove, Prostějove, Boskoviciach a Holešove.

Lipník a Slováci

Od konca 50. rokov 20. storočia žije v Lipníku aj malá slovenská pospolitosť, ktorá sa však už plne integrovala do miestneho spoločenstva. Slováci prichádzali do tohto kraja predovšetkým ako frekventanti neďalekých vojenských škôl v Hraniciach na Morave a vo Vyškove. Často však slúžili aj v miestnych kasárňach, prípadne v Hraniciach. Preto nie náhodou je v tomto kraji taký populárny aj festival „Jánošíkov dukát“ v neďalekom Rožnove, ktorý organizuje Obec Slovákov v Českej republike so štátnou podporou českou aj slovenskou. V Lipníku nad Bečvou, Hraniciach na Morave i Vyškove má stálych priaznivcov. Rožnov pod Radhoštom je ďalším rázovitým valašským mestom s bohatou ľudovou kultúrou. Zastavíme sa v ňom v budúcom čísle. Pri ceste do Lipníka treba pripomenúť hrad Helfštejn, ktorý sa rozkladá na protifaľom kopci. Neustávajúci dážď nám tentoraz zabránil v jeho návšteve, hoci je od mesta vzdialený len štyri kilometre. Hrad je opradený mnohými ľudovými povestami, ktoré vysvetľujú jeho vznik v 14. storočí. Vzporoval nielen Dánom a Švédom, ale aj Turkom. Veľakrát ho prestavovali, ale stále si zachováva ráz pôvodnosti. V súčasnosti sa tu konajú i známe rytierske turnaje. Ak ich navštívite, uvidíte nielen hrad, ale aj Lipník nad Bečvou z vtáčej perspektívy. Len si treba vybrať dobré počasie.

.....
 ■ *Autorka je historička a naša stála spolupracovníčka*

Snímky: autorka

... a pohľad naň zobďaleč

Kostol sv. Jakuba a zvonica

Ivan Hálek, kysucký lekár z Prahy

■ Mária Okaníková

Životný príbeh *lekára, osvetového pracovníka a politika MUDr. Ivana Hála* je úzko spätý so Slovenskom. Prežil tu takmer štyridsať rokov, o ktorých sám napísal, že boli najkrajšie v jeho živote. Ako mladý český lekár pracoval od roku 1901 na slovenských Kysuciach, v Čadci. Odtiaľ po štvorročnom pôsobení odišiel na miesto praktického lekára do Žiliny, kde našiel domov na ďalších vyše tridsať rokov.

Lekár Ivan Hálek na dobovej fotografii

Ivan Hálek sa narodil 11. novembra 1872 v Prahe. Bol synom českého básnika, spisovateľa a publicistu Vítězslava Hála. Po absolvovaní gymnázia študoval od roku 1890 na Lekárskej fakulte Karlovej univerzity v Prahe. V tomto období tu študovalo aj veľa slovenských študentov, predstaviteľov mladej generácie slovenskej inteligencie, ktorá sa na prelome storočí usilovala o národné, kultúrne a mravné pozdvihnutie Slovenska. Okrem sústavnej osvetovej práce pre národ sa snažili dostať do popredia spoločenských záujmov aj starostlivosť o zdravie ľudí. Ivan Hálek sa spriatelil najmä s Dušanom Makovickým, Albertom Škarvanom a Vavrom Šrobárom, ktorí boli členmi spolku Detvan a stupencami učenia L. N. Tolstého. Navštevoval aj filozofické prednášky T. G. Masaryka. Po promócií v roku 1896 absolvoval ročnú vojenskú službu a potom získaval prax na rôznych klinikách. Po problémoch, ktoré čiastočne súviseli aj s tzv. Hilsnerovou aférou, sa rozhodol z Prahy odísť. Dušan Makovický, ktorý bol vtedy lekárom v Žiline, mu ra-

dil, aby si vybral za miesto svojho pôsobenia slovenské Kysuce. A tak v roku 1901 prišiel Ivan Hálek ako praktický lekár do Čadce. V tej dobe boli Kysuce jednou z najchudobnejších a najzaostalejších oblastí Uhorska. Ivan Hálek tu nepracoval len ako lekár, ale od samého začiatku vykonával aj obetavú osvetovú prácu, v ktorej mu od roku 1903 pomáhala manželka Luisa. Odtiaľ potom posielal do Prahy i početné literárne črty pod názvom „Zápisky slovenského lekára“.

Z Čadce do Žiliny

Keď v októbri 1904 dostal doktor Makovický ponuku stať sa lekárom v rodine L. N. Tolstého, potreboval získať za seba do žilinskej ordinácie dobrého nástupcu. Preto sa s prosbou obrátil na svojho českého priateľa. I. Hálek ponuku prijal a v roku 1905 prevzal ordináciu aj s bytom. V Žiline pokračoval v osvetovej a politickej práci, čo však malo za následok aj konflikty s uhorskými úradmi, ktoré sa ho v roku 1913 pokúsili vypovedať z krajiny. Táto snaha bola neúspešná, keďže sa za neho postavila žilinská verejnosť, priatelia a aj pacienti.

Už mesiac po vypuknutí prvej svetovej vojny narukoval a pôsobil vo viacerých vojenských nemocniciach. Koniec vojny ho zastihol v Ži-

line a hneď po vyhlásení Československej republiky 28. októbra 1918 sa zapojil do revolučného diania. 10. decembra 1918 Národné zhromaždenie v Prahe prijalo zákon, ktorým ustanovilo Ministerstvo s plnou mocou pre správu Slovenska na čele s Vavrom Šrobárom. Jeho sídlom sa od 12. decembra 1918 stala Žilina. Ivan Hálek v ňom bol zodpovedný za oblasť zdravotníctva.

Od založenia Československého červeného kríža v roku 1919 bol členom jeho ústredného vedenia a predsedom tejto humanitárnej spoločnosti na Slovensku. Jeho zásluhou mal novozaložený miestny spolok Červeného kríža v Žiline v roku 1919 až 704 členov.

I. Hálek vo voľbách roku 1920 roku úspešne kandidoval do parlamentu, stal sa poslancom za Slovenskú národnú a roľnícku stranu. Jeho cieľom bolo zlepšiť stav zdravotníckej starostlivosti na Slovensku. V roku 1923 sa vzdal poslanskeho mandátu a vrátil sa k lekárskej praxi. Odborne sa vyškolil na detskej klinike v Bratislave u profesora J. Brdlika.

V prospech detí

Československý červený kríž a misia lady Muriel Pagetovej kúpili v roku 1920 kaštieľ v Bytčici, ktorý dovtedy patril českému huslistovi Jánovi Kubelikovi a zriadili tu detskú ne-

Budova nemocnice v Bytčici kedysi...

...a dnes. Žiaľ, budova už neslúži na zdravotnícke účely. Nový majiteľ, ktorý ju spolu s rozsiahlym parkom kúpil nedávno za mimoriadne nízku sumu, tu počíta so zariadením cestovného ruchu.

mocnicu. Tá v roku 1921 prechádza do rúk Československého červeného kríža. Na podnet Alice Masarykovej do funkcie primára vymenovali Ivana Háľka. Pod jeho vedením tu pôsobilo veľa kvalitných lekárov a nemocnica mala dobré meno v celom Československu. Známa bola aj tým, že detským pacientom sa tu hrávali bábkové predstavenia, ktoré mali okrem zábavného aj poučný charakter. V Bytčici sa Háľkovci podieľali aj na organizácii ochotnickeho divadelného súboru, ktorý aj ich zásluhou dosiahol dobrú umeleckú úroveň. Ivan Hálek bol aj jedným z lekárov-učiteľov Ošetrovateľskej školy Československého Červeného kríža, zriadenej v Ústave M. R. Štefánika v Turčianskom Svätom Martine, ktorá vznikla v roku 1925. Zaslúžil sa aj o otvorenie Sociálnozdravotného domu v Žiline v roku 1928. Ivan Hálek sa popri práci lekára venoval aj publicistickej činnosti. Prispieval do viacerých slovenských a českých časopisov. Jeho práca na poli zdravotnej osvetly a vzdelávania na Slovensku mala v tých časoch veľký význam.

Rozlúčka so Slovenskom

Na základe uznesenia vlády Slovenskej republiky z marca roku 1939 o prepustení českých zamestnancov zo štátnych služieb

Skupinová fotografia z roku 1927, Ivan Hálek stojaci, prvý sprava

musel Ivan Hálek zo Slovenska odísť. Jeho odchod ťažko niesli aj spolupracovníci. Päťnásť z nich – v rôznych pracovných funkciách – podpísalo dňa 14. júna 1939 list, ktorý sa začína týmito slovami:

„Drahý náš pán primár! Nadišla chvíľa, kedy musíme sa s bolestným srdcom rozlúčiť s Vami nielen ako s predstaveným nášho ústavu, ale ešte viac než s našim dobrotvým otcom. Mnohé roky Vaše dobré otcovské srdce s láskou a bedlivosťou staralo sa o nás a my všetci zamestnanci ústavu, ktorému ste bol v čele, veľmi dobre vieme, čo strácame odchodom Vašej dôstojnosti.“

Na slovenských priateľov potom Ivan Hálek stále spomínal. Po odchode zo Žiliny žil u Karla Šantrúčka v Modřanoch pri Prahe, takisto lekára a priateľa z čias vysokoškolského štúdia, a to až do svojej smrti 17. februára 1945. Je pochovaný na Vinohradskom cintoríne v Prahe.

Osobnosť Ivana Háľka je príkladom činorodej, obetavej a nezištnej práce, ktorou sa tento muž zaslúžil o zlepšenie pomerov na Slovensku.

■ *Autorka je pracovníčka Považského múzea, žije v Žiline*

Reprodukcie: autorka a archív

Pozvánka na otvorenie detskej nemocnice v Bytčici

Muž európskeho formátu

Pred 250 rokmi sa v Považanoch pri Trnave narodil Alexander Rudnaj (1760 – 1831), ktorý sa neskôr stal druhým slovenským kardinálom v histórii. Spisovateľ Jozef Ignác Bajza o ňom napísal, že bol „veľkou postavou Nitrianskej stolice“. My dnes už môžeme povedať, že celého slovenského národa. Bol to totiž osvietenec európskeho formátu, ktorý v roku 1819 nastúpil do funkcie ostrihomského arcibiskupa a v roku 1820 preniesol arcibiskupstvo z Trnavy do Ostrihomu v dnešnom Maďarsku. Toto mesto bolo vtedy prevažne slovenské. O dva roky neskôr tam položil základný kameň monumentálnej baziliky v klasicistickom štýle, ktorá sa týči nad Dunajom a pôsobivý pohľad na ňu je najmä zo Štúrova. Nie náhodou je dnes častým cieľom slovenských katolíckych veriacich a turistov.

Maďarskí nacionalisti síce uznávali Rudnajove zásluhy, ale ako o tom svedčí záznam v miestnej kronike, vytykali mu, že sa v úrade „obklopil Slovákmi“. Keď ho pápež Lev XII. v roku 1828 vymenoval za kardinál, Alexander Rudnaj sa preslávil výrokom: „Slovák som, a keby som bol i na stolci Petrovom, Slovákom zostanem!“ Už menej sa vie, že zohral významnú úlohu aj pri poslednej korunovácii uhorského panovníka v Bratislave, v roku 1830 – za kráľa korunoval Ferdinanda V. Dobrotivého.

Alexander Rudnaj je pochovaný v bratislavskom Dóme sv. Martina. (jg)

Ostrihomská bazilika – jej základný kameň položil Alexander Rudnaj

ČESKÝ ROZHLAS

VYSIELANIE PRE SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ČR

ČRo 1 Radiožurnál	utorok	20:05 – 21:00
ČRo Brno	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo České Budějovice	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo Hradec Králové	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo Olomouc	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo Ostrava	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo Plzeň	pondelok, streda piatok 19:30 – 20:00	19:45 – 20:00 (zostrih utorkového Radiožurnálu)
ČRo Regina Praha	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo Region, Vysočina	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo Sever	pondelok, streda	18:45 – 19:00 / 19:45 – 20:00

Divadlo Andreja Bagara v Nitre oslavuje šesťdesiat rokov existencie

■ Mirjana Šišoláková

S takmer 83 tisíc obyvateľmi je dnes Nitra piatym najväčším slovenským mestom. Je centrom poľnohospodárskej výroby, sídlom Slovenskej poľnohospodárskej univerzity a Univerzity Konštantína Filozofa. Leží na siedmich pahorkoch – ako Rím. Najznámejší z nich, a zďaleka viditeľný, je Zobor, vysoký 387 metrov. Nitra je nielen starobylé historické mesto, s ktorým sa spájajú počiatky slovanského osídlenia, slovienskeho písomníctva a kresťanstva na území dnešného Slovenska, ale aj mesto, ktoré praje kultúre. Aj preto sa tu darí divadlu a divadelníkom.

Prvé divadlo postavili v Nitre v roku 1883. Slúžilo až do 2. svetovej vojny, kedy bolo zničené pri bombardovaní. Po vojne, v roku 1949, vytvorili Nitrania divadelné priestory v Národnom dome. Tu pôsobilo divadlo 43 rokov, až do otvorenia novej modernej budovy v roku 1992. Spočiatku bolo známe ako Krajské divadlo Nitra, od roku 1979 je jeho oficiálny názov „Divadlo Andreja Bagara“, podľa významného herca, režiséra a pedagóga.

S týmto divadlom a mestom spojili svoje životy natrvalo viacerí známi herci a režiséri, napríklad Hilda Augustovičová, Jozef Dóczy, Adela Gáborová, Vladimír Müller či Eliška Müllerová, kým pre iných to bola výborná štartovacia pozícia pre ďalšiu kariéru: pre Jozefa Bednárika, Mariána Slováka, Pavla Haspru, Karola Spišáka...

V súčasnosti činnosť divadla určujú najmä riaditeľ súboru Ján Greško, umelecká vedúca Eva Pavlíková a šéfdramaturg Svetozár Sprušanský. Ponúkame vám záznam našej besedy s nimi. Eva Pavlíková je vynikajúca činoherná, ale aj muzikálová herečka, hrá v drámach aj veselohrách, ba i v rozprávkach. Pochádza z Košíc ale hneď po absolvovaní vysokej školy sa presťahovala do Nitry.

Eva Pavlíková: Nitrianske divadlo je už dlhé roky špičkovým „mimobratislavským“ divadlom. Ešte ako študentka som videla slávne inscenácie Jozefa Bednárika „Dom Bernardy Alby“ a „Titus Andronicus“. Vtedy sa tam na Bednárika chodilo pozeráť celé Slovensko. Vďaka rôznym okolnostiam som do tohto divadla prišla 1. mája 1983 pracovať aj ja. Som tu teda 26. sezónu. Nikdy som tento krok neolutovala, pretože som dostala nádherné herecké príležitosti, a hlavne som stretla skvelých kolegov, starších aj mladších. Mesto samotné mi prirástlo k srdcu, má krásnu polohu, bohatú históriu. A vynikajúce divadelné publikum, čo ma tých 26 rokov fascinuje. Hľadisko je stále plné, pričom k dispozícii sú dve sály, jedna má 600 miest, druhá 120. A často hráme v oboch... Nitrianske divadlo je značka kvality a veľmi si želim, aby tomu bolo tak aj naďalej.“
Ani riaditeľ Ján Greško nie je nitrianskym rodákom, pochádza zo Zvolena, ale pod Zoborom už žije tridsaťpäť rokov.

Ján Greško: „Môj otec Ľudovít Greško začínal ako herec vo Zvolene, potom prešiel divadlami v Martine a Trnave. Skončil však v Nitre. A tak som sa v Nitre ocitol aj ja. Divadlo bolo od najranejšieho detstva mojou veľkou láskou. Ako trinásťročný som hral v inscenácii „Leto a dym“ v réžii Karola Spišáka, kde hral titulnú postavu Vladimír Müller a ja som hral Johna ako dieťa. To bol zážitok nad všetky zážitky a skončilo sa to tak, že som v nitrianskom divadle už 35 rokov. Veľmi sa mi páči Nitra ako mesto. Bol som mimoriadne naviazaný na režiséra Karola Spišáka a nesmierne zaťažený na Jozefa Bednárika, ktorý bol nielen kolegom, ale aj pedagógom a sprievodcom životom. Je to úžasná osobnosť nielen v tom zmysle, že urobil vynikajúce inscenácie, či už činoherné, muzikálové, spevoherné, baletné a tanečné, ale on je v prvom rade nesmierne rozhladený človek a napriek jeho erupčivosti je harmonizujúci. On prehĺbil aj naše kontakty

s pražským Divadlom na Vinohradoch. Tie boli v čase režiséra Karola Spišáka a Jozefa Bednára veľmi plodné a vrúcne. Dokonca také vrúcne, že priateľstvá s mnohými pražskými kolegami trvajú ešte aj dnes.“

Svetozár Sprušanský spojil svoj profesionálny život s DAB v Nitre pred pätnástimi rokmi, hoci, ako sám hovorí, otec mu predpovedal, že tam vydrží možno pol roka. Vyštudoval odbor estetika – kulturológia a filozofia na FFUK v Bratislave a divadelnú vedu na VŠMU. Okrem práce dramaturga dostal v Nitre príležitosť aj ako režisér, čo mu v roku 2003 prinieslo ohodnotenie v podobe najvýznamnejšieho slovenského ocenenia pre divadelníkov „Dosky“, a to za Čechovovu drámu „Tri sestry“.

O vzťahu k nitrianskemu divadlu hovorí: „Som mu vďačný, že som tu stretol úžasných divadelníkov, nielen hercov, ale aj ľudí v zázemí. Myslím si, že divadlu sa darí, aj keď s istými obmedzeniami, vyplývajúcimi z postavenia tohto súboru. Musíme robiť inscenácie nielen pre dospelých, ale aj pre deti a mládež; radi by sme zasiahli generácie široko rozvrstvený okruh divákov z vidieka i mesta. Preto ponúkame klasickú činohru svetového repertoáru, ale aj súčasné novinky.

Pestrú ponuku pripravilo Divadlo Andreja Bagara v Nitre aj pre jubilejnú 60. sezónu. Naším predsavzatím bola kontinuita s predchádzajúcimi obdobiami aj s obdobiami veľkých režisérov, ako boli Pavol Haspra v 60. rokoch, Karol Spišák v 70. rokoch, v 80. rokoch Jozef Bednár, neskôr Martin Kákoš. Dnes sa snažíme oslovať externých režisérov strednej a mladšej generácie, domácich aj zahraničných.“

Eva Pavlíková: „Na túto sezónu sme sa pripravovali veľmi dlho a poctivo. Vznik divadla sme si pripomenuli slávnostným koncertom 18. a 19. decembra 2009. Pozvaní boli všetci herci, režiséri, výtvarníci, technickí pracovníci, ktorí v divadle pôsobili a mohli povedať nejakú spomienku, boli tam pesničky z muzikálov, v ktorých spievali naši herci, kresila sa kniha „Rozhovory spoza opony“.

Svetozár Sprušanský: „Začiatok sezóny patril komornej anglickej konverzačno-situáčnej komédii Alana Ayckbournu „Šťastné a veselé“. V réžii Ľubomíra Vajdičku dostali priestor predovšetkým mladí členovia súboru. V rámci projektu „Ty koxo“ sme pripravili

titul „Law“, čo je fonetický prepis anglického slova love (v preklade láska), ale zároveň sme sa od švédskemu autoru Stefana Lindberga dozvedeli, že toto slovo je v slovníku mladých Švédov častým, nič nehovoriacim doplnkom, aké poznáme aj v slovenčine alebo češtine. Hra hovorí o témach a problémoch mládeže vo veku od 13 do 17 rokov.

Priniesli sme aj náročnejší žáner v podobe dramatizácie novely N.V. Gogolja „Mŕtve duše“ v réžii Michala Vajdičku. A aby ponuka jubilejnej sezóny neobišla ani jednu vekovú kategóriu, v jej závere mala premiéru rozprávka „Mátohy“ na motívy slovenských ľudových rozprávok. Spolu s autorom a režisérom Jánom Kružliakom sa pod predstavenie podpísal aj autor hudby Kamil Žiška a dramaturg Daniel Majling. Nitrianske divadlo teda pokračuje v snahe byť scénou pre všetkých.“

Ján Greško: „Kolegovia hovorili o umeleckých projektoch, ja by som chcel povedať ešte niekoľko slov o záujme zo strany sponzorov, politikov, tlače, akademických priateľov nášho divadla. Ten bol veľký. Vrcholom bola návšteva prezidenta republiky Ivana Gašparoviča, ktorý si prišiel pozrieť premiéru hry „Mŕtve duše“. Okrem iného udelil Rad Ľudovíta Štúra II. triedy dlhoročnému členovi nášho divadla Jozefovi Dóczyemu.

Nitrianske divadlo vydalo pri príležitosti výročia aj dve knižky. Prvou z nich je informačná publikácia s množstvom fotografií pod názvom „Jubilejná 60. sezóna“, druhou potom kniha Evy Pavlíkovej „Rozhovory spoza opony“. Tá vznikla na základe rozhovorov autorky s kolegami-hercami pre nitriansku televíziu Centrál. Verím, že pre našich priaznivcov bude príjemným čítaním.“

Jubilujúce Divadlo Andreja Bagara v Nitre je pravidelným hosťom na českých javiskách.

Poznajú ho v Prahe, Brne, Olomouci, Zlíne. Nitranom drží prsty a ich inscenácie pozorne sleduje aj dramaturgička Českej televízie Eva Langšádlová. Jej zásluhou Česká televízia nakrútila a už dvakrát odvysielala pôvodný slovenský muzikál „Adam Šangala“, o ktorý Slovenská televízia neprejavila záujem.

Na záver citát z recenzie autorky Radmily Hrdinovej z festivalu „Divadlo 2009“ v Plzni, ktorá má nadpis „Závidím slovenským divadelníkom“:

„Už vlní tu nitrianske divadlo prezentovalo skvelú komédiu „Statky-zmätky“ a tohto roku ten istý súbor ponúkol v nemenej skvostnej realizácii ďalšiu „ťažkú“ klasiku, dramatizáciu novely Boženy Slancikovej-Timravy „Všetko pre národ“. Inscenácia režiséra Michala Vajdičku sa vysmieva planému národovectvu; dotýka sa vzťahu Slovákov a Maďarov, emigrácie, utvárania národa a to všetko na príbehoch ľudí, ktoré diváka dojímajú i rozosmievať. V Českej republike nemáme podobnú inscenáciu, v ktorej by sme reflektovali sami seba a kladli sme otázku, či sme takého pohľadu vôbec schopní. ....Slovákom závidím i ďakujem. Hrali totiž aj o nás.“

■ *Autorka je bratislavská novinárka, naša stála spolupracovníčka*

Snímky: DAB

Autogramiáda počas dňa otvorených dverí

Poslednou premiérou jubilejnej 60. sezóny bola 4. júna 2010 hra Kamila Žišku na motívy slovenských ľudových rozprávok „Mátohy“

Aztékovia, gaučovia i námorníci

Módna a kozmetická poradňa pre ženy

■ Irena Jesenská

Vítam všetky milé dámy a slečny nad listovaním pri krásne voňajúcej káve alebo pri čaji. Dnes budeme pokračovať v téme nových módných smerov, a pretože sme posledne spomenuli *Light Tech* i *Ode to Nature*, teraz sa zameriame na siluety a farby štýlu zvaného *Southern Folk*.

Pokiaľ sa rady zabávate a máte tvorivý talent, tento štýl vám poskytne nepreberné možnosti kreativity v oblasti rozličných kombinácií. Ústrednou témou menovaného trendu sú veselé a žiarivé odtiene. S výstrednými kolormi sa kombinujú farby prírodné, ktoré v tomto štýle zohrávajú naozaj dôležitú úlohu. Temná, nočná fialová a takisto červená s pomocou neutrálnych odtieňov vyvolávajú v mysli predstavu pomerne vyprahutej juhoamerickej krajiny, v ktorej sa béžové, ilové či kaktusové tóny miestnej vegetácie snúbia s okolitou suchou pôdou. Pre spomenutý trend to znamená ideálny začiatok hry so šatami a doplnkami.

Pestrosť motívov

Širokospektrálna rozmanitosť Latinskej Ameriky inšpirovala aj tvary siluety, ktorá sa vyznačuje jemnosťou a zároveň paradoxne značnou výstrednosťou. Spomeňme napríklad pohodlné nohavice s blúzkou či topom bohato dekorovaným volánmi, rozšírené sukne z denimu i kabelky v duchu westernových kovbojov. Do štýlu významne prehovárajú aj pestrofarebné, dôkladne vypracované

doplnky a takisto ornamentálne vzory. Charakteristické sú motívy dávnej ríše Aztékov, zvýšený pás, línie v duchu odevov pastierov dobytky zvaných gaučo či naopak kostýmov temperamentných tanečníkov latinskoamerických tancov. Jemné textilie zdobia bohaté výšivky, ale napriek tomu i veľmi praktické záležitosti. Kabátičky sa napríklad pýšia až štyrmi priestorinými vreckami. Tie sa objavujú takisto na blúzkach i na sukniach. Muži zas majú na výber retro modely inšpirované typickým duchom hispánskej módnjej kultúry – čierne zdobené saká a košeľe s kvietkovaným dezénom. Pohodlnú súčasť mužského odevu dopĺňajú športové topánky.

Návrhári však túto sezónu vyšli v ústrety aj milovníkom nestarnúcej džínsovej klasiky. Na svetových módných prehliadkach sa predstavili džinsy s voľným sedlom i klasickým strihom. Vďačný denimový materiál nájdeme takisto na bundičkách, sakách, sukniach a ďalších odevných súčiastiach v modrej či sivej farbe. Dokonalým doplnkom môže byť námornícky štýl v jasných modrobielych prúžkoch, no pôsobivé sú aj farebnejšie pásikavé vyho-

tovenia. Pre slnečné dni ako stvorené, hravé, veselé a veľmi omladzujúce.

Všetky farby leta

Všeobecne sú na jar a leto najžeravejšou témou farby hýriace pestrosťou a nehnúca romantika. Tomu verne sekundujú kratšie sukne a útlý driek – skrátka, ženská silueta presýpacích hodín. Tú môžeme dosiahnuť najmä pomocou ramenných vpchávok. Aktuálny je úžasný priliehavý korzet zvýrazňujúci ladnú líniu pása a bokov, ako aj predimenzované ozdobné detaily typu veľkých mašlí, asymetrického nariasenia alebo vkladania čipky. Tento pôvabný materiál volia dizajnéri v rovnakej alebo kontrastnej farbe voči podkladu, s ktorým sa čipka dá do páru.

Prím hrá prevažne hodváb, šantung a taft. Nebráňme sa romantickému štýlu, pokiaľ sa kombinuje citlivo a s rozmyslom; ani staršie ročníky v ňom nemusia pôsobiť trápne či smiešne. Dôkazom sú napríklad dreváky a kvietkované látkové vzory. Nesvedčia ani proti veku ani proti typu postavy. Dnešné supermoderné dreváky, trebárs z dielne návrhára Karla Lagerfelda, sú nielen pekné, ale aj pohodlné.

Ak si ne zvolíte príliš vysoké podpätky, pracovné pochôdzky a odpočinkové prechádzky v nich budú radosťou.

Pretože k romantike neodmysliteľne patrí láska, povedzme si pár slov aj s nadchádzajúcimi mamičkami, ktoré sa na jar či v lete tešia z radostného očakávania dieťaťa. Materská móda súčasnosti je veľmi príjemná a nežná. Ani budúce mamičky sa teda nemusia obávať, že by sa pre ne v obchodoch nenašli vyložene moderné a pôvabné odevy, na míle vzdialené neformálnym strašidelným „stanom“ z nedávnej minulosti. Požiadavku pohodlného a súčasne pekného vzhľadu bohato napĺňajú napríklad očarujúce materské kreácie od Christiana Siriana. Dlho očakávaná kolekcia nazvaná **Fierce Mamas predstavila veľmi jednoduchý dizajn, ktorého komfort spočíva najmä v mäkučkých, kvalitných tkaninách a v precíznom spracovaní. Tehotným ženám tým zabezpečuje maximálne príjemný pocit pohodlia. Niektoré modely sú dokonca určené na večerné nosenie. Šaty sú naozaj veľmi kvalitné, nádherné farebné či elegantne tmené, pričom ich vrchná časť umne formuje čoraz guľatejšie bruško, aby sa budúca mamička cítila skutočne žensky.**

Keď pokožka potrebuje pomoc

A žensky sa budeme cítiť všetky, ak sa poctivo postaráme nielen o nový šatník, ale aj o vlastnú pokožku. Betakarotén je prirodzené červené či oranžové farbivo, ktoré – podobne ako pigment pokožky, melanín – pôsobí tak, aby nás ochránil pred nebezpečnými ultrafialovými lúčmi slnečného žiarenia. Ak do svojej stravy po dlhšiu dobu zaradíte pravidelnú konzumu

máciu väčšieho množstva mrkvy, časom spozorujete, že pokožka má bronzový nádych. Odtieň kože akoby pripomínal čas strávený slnením, čo spôsobuje práve onen zázrak – betakarotén. Organizmus ho premení na vitamín A, potrebný na ochranu buniek a obnovu pokožky ale aj na mnohé iné funkcie. Betakarotén je mocný a prirodzený antioxidant, a práve ten telu pomáha odbúrať škodlivé voľné radikály, ktoré sa vytvárajú počas intenzívneho opaľovania sa na slnku.

Ak používame túto látku pri návštevách solária, pokožku nielen chránime, ale pomáhame jej tým získať i sytejšie bronzové tóny. Betakarotén sa rozpúšťa v tukoch, je teda omnoho vhodnejšie používať ho s potravinami, ktoré tuky obsahujú. Mrkva podusená na troške tuku je na karotén dokonca omnoho bohatšia ako mrkva surová alebo uvarená. Lykopen, ktorý nájdeme v rajčiakoch či šípkach, sa zasa lepšie ako z čerstvých plodov vstreba v podobe kečupu alebo pretlaku. Dobré výsledky sa dajú dosiahnuť aj s pomocou kozmetických ochranných krémov s obsahom betakaroténu, ale pri vnútornom užívaní tabliet buďte radšej veľmi opatrní.

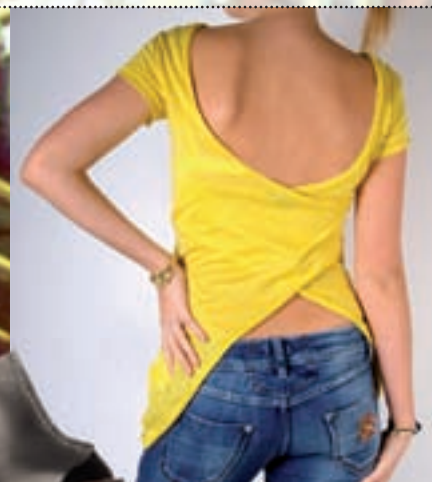
Výborným zdrojom zmienennej užitočnej látky je popri mrkve aj kel alebo brokolica, takže zelenine a ovociu dávajme rozhodne prednosť pred umelými prípravkami.

Dovidenia v ďalšom čísle sa teší

Vaša Irena

■ *Autorka je publicistka*

Zdroje: *Cosmoworlds.com, Harper's Bazar, shine.yahoo.com a ďalšie*

Pavlovín – prekvapenie v pražskom parku

Slovenské gastronomické objavy v ČR

To bolo tak. Milan Schejbal, majiteľ vinárstva Pavlovín Velké Pavlovice, má rád Juhoafrickú republiku a je jej častým návštevníkom. Pri jednej z návštev sa tam dal inšpirovať netradičným pohostinským zariadením, ktoré sa mu zapáčilo do tej miery, že o podobnom koncepte začal uvažovať aj v Českej republike. A keď našiel dvojicu priateľov-podnikateľov, Bohumila Machutku a Libora Vankeho, ktorí boli ochotní postarať sa o prevádzku nového podniku, padlo definitívne rozhodnutie. Tak vznikla reštaurácia Pavlovín v pražskej štvrti Chodov, na ktorú by sme radi upozornili aj čitateľov Listov.

A aký vzťah má táto reštaurácia ku slovenskej gastronómii? Veľmi rukolapný. Odborným poradcom vo všetkom, čo v nej súvisí s vínom, je Róbert Müller, rodák z Bratislavy (viac o ňom sa dočítate v pripojenom rozhovore). Dbá na to, aby vinotéka tejto reštaurácie bola vždy plná kvalitného vína z produkcie rovnomennej juhomoravskej spoločnosti. Ponuku tvorí veľmi solidný výber bieleho vína, z ktorého uvedme na tomto mieste aspoň Muškát moravský, Rulandské a Tramín červený. Len slová chvály si však zaslúži aj víno červené – André, Svätovavrinecké, Modrý portugal, Frankovka. Radosť vymenovať, a čo ešte len okoštovať!

Ponuka vína je taká, akú by na tomto mieste nikto nečakal. A to je vlastne aj zvláštnosť uvedenej reštaurácie – za obsah tunajšej vinotéky by sa nemusel hanbiť nijaký špecializovaný podnik v samom srdci hlavného mesta! „Rozhodli sme sa stavať na zdravú stravu, rýchlu prípravu jedál a bohatú ponuku vína,“ hovorí k tomu jeden z majiteľov Libor Vanke, povola-

ním hudobník, ktorý ako trubkár účinkoval kedysi v Symfonickom orchestri Československého rozhlasu v Prahe a neskôr v orchestri FOK. V roku 1994 sa však od hudby odklonil a začal podnikáť. Od začiatku toho roku aj v reštaurácii Pavlovín.

Na mieste, kde stojí toto zariadenie, by človek zvyknutý na naše pomery čakal skôr bufet s obvyklým sortimentom – párky, hamburgery, pivo, malinovka. Je to totiž poloha uprostred parku, v ktorom udávajú ráz mladí ľudia na kolieskových korčuliach, matky s malými deťmi a ľudia, čo si chcú oddýchnuť od ruchu veľkomesta. Pavlovín chce dokázať, že i v týchto podmienkach sa užije kvalitná reštaurácia, s ponukou prispôbenou daným podmienkam. Teda so stravou poskytovanou bez dlhého čakania, ale napriek tomu vždy čerstvou, ako aj s mimoriadne bohatou ponukou vína, vyberanými sladkosťami a špičkovou kávou, všetko v prijateľných cenách. Libor Vanke hovorí v žargóne o tzv. rýchloobrátkových jedlách.

Reštaurácia otvorila svoju pohostinnú náruč

len v januári tohto roku, takže o úspechu či neúspechu tohto konceptu sa ešte len rozhodne. Prvé mesiace sú však sľubné. Celkom nové, krásne a presvetlené priestory vo vnútri, ako aj záhradka vonku vytvárajú v tomto rekreačnom areáli akúsi gastronomickú oázu a zapadajú do neho tak, ako keby tu tento pavilón stál oddávna. Naše redakčné odporúčanie čitateľom je jednoznačné: návšteva veru stojí za to!

Výber z jedálneho lístka:

Hovädzí vývar s pečevnými guľkami **30 Kč** (cez víkend; v pracovných dňoch počas obeda stojí každá polievka **20 Kč**)

Kurací ražeň s rajčinami cherry, zeleninovým šalátom s citrónovým dressingom a pučenými zemiakmi **135 Kč**

Parižske rezy **45 Kč**

Čokoládová torta s mangovým krémom **45 Kč**

Vyrobiť dobré víno je umenie

Slovenské a české víno znesie najprísnejšie medzinárodné porovnanie, tvrdí Ró-

Reštaurácia Pavlovín

Vinárstvo Velké Pavlovice
Donovská ulica 1863/44,
149 00 Praha-Chodov

Tel.: 00420 728 918 643
E-mail: pavlovinrestaurant@gmail.com

Otváracie hodiny:

pondelok – nedeľa 11.00 – 21.00 hod.

Jeden z dvojice majiteľov reštaurácie Pavlovín Libor Vanke (vpravo) v rozhovore s barmanom

bert Müller, jeden z popredných slovenských vinárskych odborníkov. Narodil sa v Bratislave roku 1969, vyštudoval Strednú poľnohospodársku školu v Modre a neskôr Mendelovu univerzitu v Brne, konkrétne záhradnícku fakultu v Lednici na Morave so zameraním na vinohradníctvo a vinárstvo. Býva v Novom Meste nad Váhom, väčšinou je však na cestách. Pri troche šťastia sa s ním stretnete aj v pražskej reštaurácii Pavlovín. Hovorí o vine je jeho záľubou.

■ **V akom vzťahu ste k firme Pavlovín Velké Pavlovice?**

Firme Pavlovín poskytujem externé poradenstvo vo výrobe vína za účelom zvýšenia kvality. Spolu s interným technologom vinárstva takmer každý týždeň chutnáme všetky sorty a postupne zavádzame do výroby moderné technologické postupy za účelom maximálnej kvality z daného hrozna. Spolu pracujeme už druhý rok a musím povedať, že kvalita vína tejto spoločnosti sa výrazne zvýšila.

■ **Predpokladám, že to je vaša trvalá práca. A možno aj koníček?**

Áno, posledných pätnásť rokov odborne radím pri výrobe vína. Mám na starosti Slovenskú republiku a Českú republiku, preto zhruba pol týždňa jazdím po Slovensku a druhú polovicu som v Čechách. Mojou hlavnou náplňou sú dennodenné konzultácie a degustácia vína u jednotlivých výrobcov.

■ **Ako ste sa dostali k tomuto ušľachtilému nápoju?**

Starý otec mal malú pivničku na víno, kde som od malička pomáhal. Ako malého

chlapca si ma vždy posadil na koleno a dával mi ochutnať rôzne druhy vína. Môj otec v tom pokračoval, dodnes má malý vinohrad a pivničku, kde si ako dôchodca vychutnáva voňné chvíle pri pohári dobrého vína.

■ **Váš názor na kvalitu českého a slovenského vína... v porovnaní s inými štátmi?**

Kvalita českého a slovenského vína za posledných pätnásť rokov prudko vzrástla. Veľa výrobcov má dnes moderné technologické vybavenie potrebné na riadenú kontrolu výrobného procesu. Majú aj odborne zdatných technologov, ktorí sú schopní správne usmerňovať proces výroby. Máme vinohrady zamerané na najvyššiu kvalitu hrozna, a nie na kvantitu. Naše víno, hlavne biele, sa vyznačuje širokou škálou nádherných aromatických látok. V chuti je šľavnaté, svieže, živé, s pikantnou kyselinkou, a to sú tie výhody, ktoré víno v južných európskych štátoch vplyvom nadmerného slnka nedosiahne. O kvalite nášho vína svedčí aj veľké množstvo významných ocenení, získaných na rôznych zahraničných výstavách po celom svete. A vyrobiť dobré víno je umenie.

■ **Nie je vám proti vôli, že je u nás dnes toľko zahraničného vína a to domáce akoby sa strácalo?**

Po rozdelení republiky sa každý výrobca – či už slovenský alebo český – snažil uchytiť a stabilizovať na vlastnom, teda domacom trhu. Navyše, Slovensko ani Česko nie sú vo výrobe vína sebestačné a aby pokryli potreby domáceho trhu, veľké množstvo tohto nápoja musia dovážať. Výrobcovia preto z hľadiska vyrobeného množstva nie sú nútení vstupovať na zahraničné trhy.

Naopak, niektoré juhoeurópske štáty – ako Španielsko, Taliansko či Francúzsko – majú obrovskú nadprodukciu vína a potrebujú ho exportovať. Preto je aj u nás na trhu dosť vína odtiaľ, ale aj z iných krajín, z celého sveta.

■ **Čo si myslíte o vyhlídkach reštaurácie Pavlovín na obchodný úspech?**

Pavlovín je vynikajúco umiestnený, priamo v športovo-relaxačnom areáli v Prahe 4. Veľká časť reštaurácie je presklená, s krásnym výhľadom na okolitý park. K tomu výborná kuchyňa a usmievavý personál. Areál dáva príležitosť na každodenný oddych či už pre rodiny, mamičky s deťmi, športovcov, podnikateľov. O jej budúcnosť sa nebojím.

.....
Snímky: Slovpres

Róbert Müller v práci, ktorá je zároveň jeho koníčkom

Celkový pohľad na reštauráciu Pavlovín v Prahe 4

Írečité folklórne prejavy

■ Jarmila Wankeová

*Keď som si v nedeľu 30. mája sadala do hľadiska Vinohradského divadla, aby som sa plná očakávania ponorila do záverečného galaprogramu 12. ročníka festivalu **Praha – srdce národov**, nevedela som ešte, aký bohatý sled vystúpení sa odvinie za poldruha hodiny na javisku. Pravda, súbory vystupovali už od piatku na Staromestskom námestí, na Mariánskom námestí aj inde a teda bolo možné presvedčiť sa o kvalitách účinkujúcich už po tieto dni. Ja som sa tam tentoraz nedostala – veď nemožno byť všade! A tak som sa nestačila čudovať, aký široký bol záber krajín, z ktorých organizátori priviedli do Prahy umelecké súbory, a akú škálu rýdzich prejavov autentického folklóru predviedli.*

Azovské tance v podaní súboru Železiar

Myjavská kreácia pražského súboru Limbota

Bulharský súbor Pirin zatancoval kolektívny tanec, v ktorom boli prvky balkánske, orientálne, ale prepletené s nám predsa akosi blízkymi, slovanskými.

Grécky folklór nám nie je neznámy, ale vidieť ho v podaní asi štyridsiaticich tancujúcich bolo fascinujúce. Hudba v podaní trojčlenného arabského súboru Ziriab – to už bolo pre Stredoeurópana čosi až mystické. Hráči, pochádzajúci z rôznych arabských krajín – najmä z Maroka a Tuniska – sa dali dokopy až v Prahe, kde teraz žijú. Na troch hudobných nástrojoch – arabskej lutne, arabskej flaute a arabskom bubienku zvanom dirbakka – dokázali vyprodukovať taký rytmus a melódiu, že dojem človeka až dvíhal zo sedadla. Sila arabskej hudby spočíva okrem iného aj v tom, že zasahuje hlboko zmysly a city poslucháča. No a vrchol exotiky prišiel v podobe súboru Afrika ngoma z Angoly. Tanečnica rozhýbala do rytmu všetky časti svojho tela, ale pritom pôsobila úplne nenútené. Jej päť mužských spoločníkov ju najprv sprevádzalo na hudobných nástrojoch, ale na záver predviedli, že v krvi majú aj tanec.

Aj nám blízke európske národy – Chorváti, Srbi či hráč na akordeón Jevgenij Lisniak z Ruska – predviedli, že majú z čoho čerpať, že studnica folklóru je u nich nevyčerpatelná, a že keď sa

Cigánska hudba v podaní slovenskej kapely Bartošovcov chytila za srdce celé Staromestské námestie

predvedie kultivovaným spôsobom, je aj zážitkom. Veľmi sa mi páčila aj dvojica z Uzbekistanu. Nevtieravý prejav, ale veľmi krásny tanec, do ktorého tanečnica zapojila všetky partie svalov. Čo všetko dokáže vyjadriť pohyb krku, hlavy, ramien či rúk!

Elegantný a jemný bol tanec vietnamských dievčat, žijúcich v Česku, s vejármí v rukách. Ocenila som aj folklór maďarský. Súbor Szötés Maďarov žijúcich na Slovensku presvedčil o kvalitách všetkých jeho členov. Jemné cifrovanie, sem-tam jedna ruka tanečníka za chrbtom, uvoľnené tancovanie, tanečník tancujúci aj pre vlastné potešenie. Čardáš nemusí byť vždy ohnivý, aby bol temperamentný. A napokon – aby sme pochválili aj našich: strhujúci a dokonaly fľaškový tanec predvedli tanečníci súboru Železiar z Košíc. Svojskú, veľmi originálnu interpretáciu ľudovej hudby ukázali rómski hráči z Čierneho Balogu – Bartošovci.

Zahanbiť sa nedali ani hosťiteľské súbory Limbora a Limborka. Pri vkladani obrovskej organizačnej energie do usporiadania festivalu zároveň udržiavať vlastný repertoár, to je vec takmer nadľudská. Myslím, že prvoradou zásluhou Limbory na čele s manželmi Miňovcami je práve verva, s akou sa púšťajú do organizovania ďalšieho a ďalšieho ročníka festivalu Praha – srdce národov. V programovej informácii k festivalu stojí, že „festival vznikol v roku 1999 ako pokus o zmiernenie vznikajúcich a množiacich sa národnostných konfliktov vo svete“. A tomu treba naozaj len pritakať, v tomto smere podujatie bohato napĺňa svoj cieľ. A že folklór a jeho prejavy majú nemálo vyznávačov, to dokumentoval aj veľký počet návštevníkov, ktorí prišli na záverečný večer do Divadla na Vinohradoch (a iste aj na predchádzajúce vystúpenia). Nevdojak sa mi však tlačí do riadkov pripomienka, že tempo večera bolo miestami až závratné. Nestačili sme vstrebáť jedno číslo, zatlieskať, nechať doznieť dojem, už prichádzali na javisko ďalší účinkujúci. Bol cítiť časový tlak.

Je to tým, že žijeme takto rýchlo alebo boli usporiadatelia tlačení nejakým časovým limitom? Dokonca si myslím, že konferenciér Boris Kršňák mohol uvádzať jednotlivé čísla na javisku, a nie predstavovať účinkujúcich cez mikrofón kdesi z úzadia. Aj keby sa tým bolo tempo zvolnilo, predsa len osobný kontakt navodí dôvernejšiu atmosféru. Ale to je iba poznámka na okraj, ktorá v žiadnom prípade nechce znižovať zážitok z nádherného večera.

■ Autorka je publicistka

Snímky: Jaroslav Miňo

Tudy vede cesta také

■ Vladimír Dubeň

V rámci prehličky amatérskych souborů, která se uskutečnila v květnu v Praze pod názvem „Činoherní klub uvádí“, se českým divákům představilo i divadlo Šok ze Šale. Soubor si pro tuto příležitost vybral prozaické dílo amerického spisovatele Cormaca McCarthyho „Cesta“, které slavilo úspěch v širší čtenářské obci jak v USA, tak také u nás. Autor postavil příběh otce a syna na pozadí apokalyptické události, ve světě ničeho a zdánlivě i nikoho.

Obraz o tom, co bude potom, až budeme sežehnutí neznámou katastrofou, se podařilo inscenátorům transformovat do „jevištního jazyka“ tak, aby divák vnímal a byl přítomen autentickému divadelnímu zážitku. Zdařilým předpokladem bylo citlivé převedení prozaické formy ve formu dramatickou a scénografická hravost a režisérsko-dramaturgická dovednost propojit pak vše nezbytné do dramatických postav (syn, otec, matka, stařec, bandita, zloděj, kanibalové). To vytvořilo atmosféru pro tvořivé a přesné vedení herců v dramatické situaci, která člověka náhle přepadla a převrátila jeho život. Divák ji vnímá zrakem i sluchem a souběžně působí i latentní střídání napětí a uvolnění, vzrušení a uklidnění. Tato dynamičnost ještě zesílila emocionální vnímání děje, v němž se otec a syn setkávají s dalšími bytostmi a také sami se sebou, s láskou a odpovědností, na hraně života a smrti.

Oba herci - Roman Hačo Hatala - jako otec a Matuš Hučko jako syn vytvářejí od počátku inscenace vlastní, svébytnou hereckou existenci bezprostředního ohrožení, které je

nutí k jednání v zájmu zachování života. Diváci jsou svědky události, která nabízí bezprostřední ponoření se do sebe sama.

Díky této inscenaci jsme se setkali se slovenskými herci mimo naši každodennost v prostoru, kudy může jednou vést „existenciální cesta“ života dnešního člověka.

■ Autor článku se podílel na dramaturgii této inscenace.

Foto: autor

Divadlo ŠOK, Cormac McCarthy: Cesta

Režie: Viktor Vincze

Dramaturgie: Roman Hačo Hatala, Viktor Vincze, Vladimír Dubeň

Hudba: Valentín Kozaňák

Odborná spolupráce: Ivan Buraj

Hrají: Matuš Hučko, Samuel Ferencei, Roman Hačo Hatala, Viktor Vincze, Zuzana Nováková, Martina Bučková, Dorota Hrančíková, Valentín Kozaňák, Radovan Halgaš, Peter Ponya, Lukáš Hrančík, Ľuboš Kotlár, Ľudmila Iványiová, Alena Demková, Nora Radičová, Miriam Podbehlá.

Z kolektivu herců ze Šale přímo vyzařuje dobrá nálada a pozitivní energie

Americký bankár so slovenským srdcom

■ Jozef Leikert

Michal Bosák bol jedným z tých, ktorí na prelome 19. a 20. storočia opúšťali rodnú krajinu a šli hľadať šťastie za more – do Ameriky. Prišiel tam chudobný, s dolárom od strýka vo vrecku, no s veľkými snami a nádejou, ale predovšetkým snahou. Hovorí sa, že šťastie žičí pripraveným. Nevedno, či bol Michal Bosák pripravený, ale šikovný musel byť, keď sa vo veľkom svete po čase presadil a stal vplyvnou osobnosťou. Bolo obdobie, keď sa k jeho menu pripájali prívlastok „najbohatší Slovák“.

Michal Bosák
(10. 12. 1869 – 18. 2. 1937)
bankár

Šťastie „za veľkou mláskou“

Po príchode do Ameriky zostal Michal Bosák v Pensylvánii, kde žilo veľa Slovákov. Prácu si nemohol

veľmi vyberať; začal pri triedení uhlia, kde mu dali 75 centov na deň. Neskôr vystriedal viaceré zamestnania. Bol aj banikom – tam dostal už 90 centov na deň, neskôr pri železnici jeden dolár a 50 centov. Roku 1890, keď si našiel lepšie zamestnanie ako pomocník u obchodníka, bol šťastný. Vo voľných chvíľach čítal a dohŕňal to, čo doma v škole nestihol. Našiel si aj dievča, Zuzanu Hudákovú, rodáčku zo Šariša, ktorú si roku 1891 zobral za manželku. Spolu si kúpili v Olyphante krčmu a začali podnikať, ako inak – po slovensky. V malej krčme sa podávali slovenské jedlá a pili slovenské nápoje. Vládla tam pohostinnosť pre Slovákov typická. V podnikaní sa im darilo, takže o pár rokov vznikla pri krčme cestovná agentúra a obchod s liehovými nápojmi.

Michal Bosák si postupne získaval vážnosť, a tým i seriózne postavenie medzi krajanmi. Stal sa účastinárom v miestnych bankách a pôsobil v ich správnych radách. Roku 1897 si otvoril vlastnú banku – Michal Bosak Private Bank, čím sa dostal do celkom iného sveta. Popri odvaha riskovať bol Bosák príjemný, vedel si získať ľudí a prirodzenou inteligenciou aj všeličo predvídať. S prvými úspechmi mu rástlo aj sebavedomie. No nič nedostal zadarmo, úspechom predchádzali roky driny, ale i dlhé hodiny strávené nad angličtinou a odbornou literatúrou. Postupne si osvojil všetky zásady správy a vedenia bánk a stal sa najväčším účastinárom

First National Bank v Olyphante. Mal iba 33 rokov a bol jediným cudzincom medzi členmi tejto banky, ba niekoľko rokov i jej prezidentom. Jeho podpis sa dostal na desaťdolarovú bankovku z roku 1907. No ani s tým nebol spokojný, chcel dosiahnuť ešte viac, a keď sa presťahoval do Scrantonu, s krajanmi založil Slavonic Deposits Bank v meste Wilkes-Barr, ktorej bol štyri roky prezidentom. Roku 1915 založil vlastnú banku Bosak State Bank, čo bol vrchol jeho bankových aktivít.

Michal Bosák sa stále hlásil k svojim krajanom a je preto prirodzené, že aj počas prvej svetovej vojny im chcel pomôcť. Organizoval spoločné zbierky Slovákov v USA, najmä tzv. miliónovú zbierku roku 1917 za oslobodenie Slovenska, ale s využitím peňazí predstaviteľmi zahraničného odboja nebol spokojný a neskôr to bolo dôvodom na ostré politické škriepky. Viac rokov podporoval slovenské spolky v Amerike – Slovenskú ligu, Prvú katolícku slovenskú jednotu a iné.

Štedrý rodák

Nezabudol ani na rodisko, aj keď sa tam prvý raz dostal až roku 1920, pol roka po smrti otca. Na jeho návštevu rodáci dlho spomínali, lebo okrem bohatého pohostenia v Bardejovských kúpeľoch a štedrých darčiekov dal v rodnej dedine postaviť školu a zrenovovať poškodený kostol v Stropkove. Značnými sumami prispel aj na nemocnice a iné dobročinné akcie. Na Slovensku založil Americko-slovenskú banku, ktorá sídlila na Dunajskej ulici v Bratislave. Činnosť začala s deviatimi filiálkami, ku ktorým neskôr pribudli ďalšie.

Prešovskej pobočke dal Michal Bosák v meste postaviť krásnu budovu v secesnom štýle, ktorú dodnes mnohí volajú „Bo-

Budova „Bosákovej banky“ v Prešove

sákova banka“. Povojnová kríza túto jeho aktivitu zabrzdila a neskôr celkom zmarila. Od roku 1920 bol vydavateľom týždenníka „Slovenská obrana“ a roku 1927 iniciátorom založenia Slovenskej katolíckej Matice slovenskej.

Podnikavý Michal Bosák sa nikdy nezastavil, mal neustále nové nápady a plány. Tie mu väčšinou pri podnikaní vyšli, ale horšie bolo, keď sa zaplietol do politiky. Amerika bola predsa len príďaleko, aby dobre videl, čo sa robí v Československu. Navyše úspechy sú väčšinou vykúpené závisťou, a tá neobišla ani jeho. Začiatkom tridsiatych rokov sa mu darilo menej a musel sa spamätávať z viacerých finančných šokov, ale aj vtedy veril, že sa všetko obráti na dobré.

Optimizmus neopustil Bosáka ani v pokročilom veku. Robil všetko, aby nanovo rozbehol vlastné podnikanie. Postihla ho však nenahraditeľná strata – roku 1935 mu zomrela manželka, ktorá mu bola veľkou celoživotnou oporou. Z tejto straty sa už nespamätal a o dva roky neskôr, 18. februára 1937, zomrel aj on.

Dva týždne predtým úspešného Slováka prijal v päťčlennej delegácii amerických Slovákov prezident USA Franklin D. Roosevelt.

Roku 1976 pri príležitosti dvojstého výročia vzniku USA zaradili Michala Bosáka medzi štrnásť najvýznamnejších Slovákov v amerických dejinách. V archíve Národnej banky Slovenska sú uložené originály desaťdolarových bankoviek s podpisom Michala Bosáka, ktoré priniesol na Slovensko jeho vnuk.

■ *Autor je historik, vysokoškolský pedagóg, básnik a spisovateľ literatúry faktu*

Snímka: archív

Máj s Petrom Poldaufom

■ Jozef Gáfrik

Jubilantovi robila na pódiu spoločnosť Daniela Koklesová

Stáva sa už peknou tradíciou, že pražský Slovenský inštitút organizuje slovenským umelcom žijúcim v ČR koncerty pri príležitosti ich životného jubilea – koncertom mája sa tak obecnstvu predstavil operný spevák Peter Poldauf, čerstvý päťdesiatnik. Skvelé prostredie poskytol tentoraz kostol slovenskej evanjelickej cirkvi V Jirchách a ak vezmeme do úvahy aj krásny program, môžeme konštatovať, že to bol večer, na aký sa nezabúda.

Petra Poldaufa „na scéne“ posilnila ďalšia slovenská speváčka žijúca v Prahe Daniela Koklesová, rodáčka z Gemera, oplývajúca výrazným, farebným hlasom, ktorý v dvojspevoch krásne ladil s hlbokým hlasom jubilanta. Vybrali si pomerne ťažký repertoár, zrejme aj s ohľadom na duchovné prostredie, ktorý obsahoval napríklad skladby Mikuláša Schneidera Trnavského, Georga Fridricha Händela, Wolfganga Amadea Mozarta, Petra Iljiča Čajkovského a ďalších skladateľov. Účinkujúcich i hostí neformálne pozdravil domáci pán, farár Dušan Tillinger.

Priblížme si pri tejto príležitosti aspoň stručne osobu Petra Poldaufa, ktorý v tomto roku oslavuje 50. narodeniny. Narodil sa v Bratislave a po absolvovaní vysokej školy múzických umení začal umeleckú kariéru na bratislavskej Novej scéne. Neskôr začal účinkovať aj v Českej republike, v rokoch 1992–96 bol napríklad sólistom Štátnej opery v Prahe. Predovšetkým je však už asi pätnásť rokov doma v českobudejovickej opere, kde patrí k oporám umeleckého kolektívu. V jeho repertoári nechýbajú tie najkrajšie úlohy, aké si len speváci – a aj diváci – len dokážu predstaviť, z oper Čarovná flauta, Barbier zo Sevilly, Manon, Jakobin, Sila osudu, Predaná nevesta a mnohých, mnohých ďalších.

Manželka Petra Poldaufa Natália je Ruska, narodená v meste Murom. Spolu majú sedemnášťročnú dcéru Xéniu. Na májovom koncerte medzi početnými gratulantmi nechýbali ani Listy.

■ *Autor je novinár*

Snímky: Ingrid Hohošová

Petra Poldaufa sprevádzal klavirista Tomáš Hála

Žiarislav zažiaril v Prahe

■ Eva Wankeová

„Žiarislav žije tak, ako chce. Spieva tak, ako žije a žije tak, ako sníva.“ (Básnik Daniel Hevier)

Nebo na Zemi - to je názov istej tanečnej sály, ktorá sa nachádza v pražskej štvrti Záběhllice. A o tom, že ide o názov vskutku výstižný, sa mohli jej návštevníci presvedčiť minulý mesiac, keď v tejto v polodrevenej prízemnej budove s rozsiahlou záhradou po krátkej odmlke vystupoval opäť spevák a skladateľ Miro Žiarislav Švický, rodák zo Spišskej Novej Vsi. Uviedol tu svoju novú CD-platňu „Tá sila je v nás“.

Tento renesančný človek sa v živote venoval najprv svojmu pôvodnému povolaniu geológa, potom sa dal na dráhu reportéra a pôsobil aj ako šéfredaktor niektorých časopisov. Umelecké meno Žiarislav si nezvolil iba z umeleckých pohnútok, lež vyjadruje ním aj vlastnú životnú filozofiu – návrat k prírode a k pôvodnej slovenskej i slovanskej kultúre.

Po rokoch strávených v mestách sa pred ôsmimi rokmi presťahoval na samotu vo Veporských horách, do strednej časti Slovenského rudohoria neďaleko Kokavy nad Rimavicou, kde rozjíma a tvorí v spoločnosti voľne chovných kôz, oviec, koní a slovenských čuvačov. Popri hudobnej tvorbe a všetkom, čo súvisí s prírodou, patrí k jeho záľubám aj lukostreľba s domácky vyrobenými lukmi a šípami, výroba kozieho a ovčieho syra, starostlivosť o zvieratá a liečiteľstvo. Sám aj tká, sám si vyrába

odevy i krásne vybijané opasky. Je vlastne aj filozofom, ktorý verí v silu pohanských obyčají a v duchovnú podstatu prírody. Pre niekoho možno podivín, pre iných človek s neobyčajnou duševnou silou. Nie div, že Miro Žiarislav Švický je aj častým hrdinom článkov v slovenskej tlači. Inak však už účinkoval vo viacerých štátoch a popularite sa teší najmä tam, kde mu rozumejú, ako napríklad aj v Poľsku. Alebo aj v Českej republike.

Originálny muzikant

Za túto dobu stihol založiť „Rodný kruh – spoločnosť pôvodného, prírodného duchovna“ (ktorá vydáva i tematicky zameraný časopis „Diva“) a ako hráč – samouk vydať deväť autorských albumov. Všetky skladby, z ktorých pozostávajú, umelec vyprodukoval na pôvodných hudobných nástrojoch, vyrezaných vlast-

noručne. Tieto nástroje poslucháči obdivovali aj na spevákovom pražskom koncerte. Šesťdierkovú píšťalu, fujaru, fujarku, koncovku, koncovečku, goralskú píšťalu-dvojačku, trojdierkovú píšťalu, spiežovce, ozembuch, akustickú gitaru a staroslovanské bubny Žiarislav sprevádzal strhujúcim horalským ujúkaním i jemnou tóninou svojho hlasu, v ktorom ako keby sa odrážal duch dávnych dôb. Niektoré nápevy sú stáročné, ako napríklad „Hoja, d'unda, hoja“, „Kvetná kráľovná“, „Nesieme capka“ či „Na Jána, na Jána“. A tak, ako v prapôvodnej minulosti, aj teraz ich pôsobivo dopĺňalo dunenie bubnov, napríklad pri dupákoch, pri ktorých Horehronci občas občas zabubnujú aj dnes, hoci už len nohami na podlahe – alebo vareškami na hrnce.

Slovanská mystika

Nejde však o folklór v zakonzervovanej podobe, ten len poslužil ako inšpirácia uskutočnená tvorivým spôsobom. Tieto piesne v Žiarislavovom podaní sa usilujú o obnovu radosti, ktorú slovenský pracovitý ľud pociťoval kedysi pri speve, kým texty so zakódovanými odkazmi na slovenskú a slovanskú mystiku zase vyzývajú k rozjímaniu. To môže mať i podobu tzv. divotancov, ktorých výučbu Žiarislav zaradil do predvádzaného hudobného pásma. Podľa neho ide o prastaré, prirodzené tance, súvisiace „s našim prírodným duchovnom“. Človek tancuje podľa citu, bez predlohy, nespútane. Účinok takéhoto pohybu je zjavný – uvoľnenie, vyrovnanie, osvieženie duše i tela. A pretože Žiarislavova hudba je hravá a nabáda k tomu, aby sa poslucháč pridal, či už slovom, nástrojom, pohmkávaním alebo tancom, rozlúčka so spevákom bola štýlová – obecenstvo hromadne spievalo pieseň „Chvála ti za svetlo, hrejivé slnko, hej...“. Dúfajme, že spevom sme aspoň o krôčik privolali tak veľmi očakávané teplejšie počasie.

.....
 ■ Autorka je naša stála spolupracovníčka
 Snímka: autorka

Letom slovanským svetom

■ Dimana Ivanova

„V Poľsku som bola takmer ako doma, kým Bulharsko bolo pre mňa vždy iné“ – tvrdí slovenská slavistka a znalkyňa bulharskej kultúry, dejín a dramaturgie **Katarína Sedláková**.

■ **Vyštudovala si slovenský jazyk a slavistiku na Prešovskej univerzite. Ovládaš niekoľko slovanských jazykov. Okrem poľštiny si sa rozhodla aj pre bulharčinu. Prečo? Čím sa odlišuje od ostatných slovanských jazykov?**

Vo chvíľach rozhodovania obyčajne pomáha náhoda. Takouto „náhodou“ som sa ešte počas štúdia dostala do Bulharska na mesačný jazykový kurz a po štyroch rokoch štúdia poľštiny som prešla na bulharčinu. Kým všetci chodia do Bulharska v lete, ja som ta odvtedy chodievala už len v zime. Kým niekto má rád poľské serniky, ja som si obľúbila bulharské kyslé mlieko. V Poľsku som bola takmer ako doma, kým Bulharsko bolo pre mňa vždy iné.

■ **Po obhajobe dizertácie si štyri roky prednášala slovenčinu na Filologickej fakulte vo Veľkom Trnove. S akými skúsenosťami?**

Veru tak, kým na Slovensku som vyučovala bulharčinu, v Bulharsku som prednášala slovenčinu. Musím však priznať, že slovenčina je pre Bulharov oveľa zrozumiteľnejšia ako bulharčina pre Slovákov. Vždy som si myslela, že pracujem na juhu, ale z pohľadu Bulhara sa pozícia sever–juh mení na pozíciu východ–západ.

■ **Spolu s Valériou Živovou si zostavila antológiu súčasných slovenských autorov. Aký bol cieľ tejto práce?**

Publikácia je určená študentom slovakistiky v Bulharsku, ktorým nerobí problém slovenský text a jeho obsahové zameranie. Zároveň takto majú, ako ďalšia generácia prekladateľov, nový priestor na realizáciu. Texty slovenských autorov ponúkajú príbeh obyčajného mladého člo-

veka, ktorý sa búri, smeje sa alebo plače. Keď však hovorí o vlastných problémoch, používa jazyk, ktorému každý mladý človek rozumie.

■ **Zaujímáš sa aj o bulharskú drámu. Ktoré sú tvoje obľúbené predstavenia, herci a prečo?**

Bulharská dráma je nádherný fenomén. Bulhari chápu divadlo „ako životnú príležitosť, šancu na iný život. Vášnivo sa oddávajú divadelnej mágii, zamieňajúc si divadlo so životom a život s divadlom.“ Jednu studenú bulharskú zimu som strávila v divadle. „V tomto ročnom období uzimení Bulhari ukazujú svoj horúci temperament len v divadle a diváci na vypredaných predstaveniach umierajú od smiechu.“ V tú zimu som videla takmer všetky hry, ktoré mali sofijské divadlá v repertoári. Mala som vtedy šťastie a zoznámila som sa s dramatikom Christom Bojčevom, ktorého divadelné hry som potom prekladala. Rada si spomínam na naše prvé stretnutie v jednej sofijskej reštaurácii. Vybral vtedy stôl a povedal, „sadni si sem, aby si videla Bulharsko“.

■ **Vydala si knihu o Bulharsku pod názvom „Tá ideme“. Veľmi dobre poznáš bulharskú národnú psychológiu, historické a geografické reálie. Čím je táto kultúra pre teba inšpiratívna?**

Kniha predstavuje rozlúčku s Bulharskom. Vyšla necelý týždeň pred mojím odchodom. Ako sa o nej vyjadril Peter Mišák, predseda žilinskej odbočky Spolku slovenských spisovateľov, „ide o jemnú mozaiku pôvabných miniatúr, čít a reflexií autorky z ciest po Európe.“ Skutočne ide o mozaiku z mojich ciest za posledných desať rokov, ale všetky majú spoločného menovateľa, všetky sa vracajú do Bulharska, kde som prežila nezabudnuteľné a nádherné chvíle, o ktorých píšem.

■ **Ako by si charakterizovala bulharskú dušu? Aké sú podobnosti a odlišnosti medzi bulharskou a slovenskou duchovnosťou?**

Bulharskej duše som sa dotkla vo svojej knižke, kde hovorím, že je „krásne zvláštna, zaujímavá a magická. Kľúč k vysvetleniu jej tajomstva je

v histórii. Stala sa unikátnou zmesou tráckeho, slovanského a prabulharského etnika, kedysi oscilujúceho medzi kultúrami Európy a Ázie, vplyvmi helénskymi a románskymi, ideami pohanskými a kresťanskými.“ Ak by som mala porovnať bulharskú a slovenskú dušu, pravdepodobne by som uvažovala o póloch „emocionálny“ a „racionálny“. Tá nádherná improvizácia, ktorá zo života robí divadlo, sa od nás pomaly vytráca. Stretla som sa však aj s názorom (a svojím spôsobom vyznaním) Bulharov, ktorí si vraj spomedzi ostatných západných Slovanov najlepšie rozumejú so Slovákami, „aj rečou, aj povahou. Poľština je pre nás, Bulharov, ťažšie zrozumiteľná a Česi sa majú lepšie. Slováci sú najsrdečnejší, najteplejší.“

■ **Čím by si sa chcela zaoberať? Jazykovedou alebo literárnou vedou? Ktorí sú tvoji obľúbení bulharskí autori?**

Pamätám si na návštevu u Jordana Radičkova. Hoci som sa mu dopredu telefonicky ohlásila, aby som ho mohla navštíviť doma, pri podaní ruky sa mi predstavil. Keď som sa ho opýtala, čo si myslí o názore literárnej kritiky, ktorá ho prirovnáva k magickým realistom a ku G. G. Márquezovi, len sa zasmial. A keď som chcela, aby mi do knižky napísal venovanie, neprijal odo mňa ponúknuté pero a šiel si do vedľajšej izby zobrať vlastné, majstrovské.

■ **Rada spoznávaš nové kultúry. Povedz niečo viac o svojich cestách, ako tá napĺňajú?**

Rada cestujem, pravda je, ale na to, aby človek spoznal inú krajinu, nestačí pár dní, týždeň či mesiac. Dokonca, dovolím si povedať, že ani celý život. Nevšedné časom zovšednie a cudzinec postupne zistí, že najväčšou atrakciou je on sám a ponáhľa sa domov. Avšak akási bezočivosť či samolúbošť, ako to pomenoval Peter Karvaš, ho ešte núti, aby o zážitkoch aspoň napísal.

Citáty sú z knižky *Tá ideme*, Sofija : Stigmati 2009

■ **Autorka je slavistka, žije v Prahe.**

Foto: autorka

Program Slovenského inštitútu v Prahe na jún, júl a august 2010

Programová ponuka

1. 7. o 18.00

Vernisáž výstavy

OCENENÍ SLOVENSKÍ ILUSTRÁTORI

na Bienále ilustrácií Bratislava v rokoch 1967 – 2009

Expozícia predstavuje široký výber jednotlivých druhov výtvarnej techniky, ako aj rôznorodosť chápania ilustrácie.

Medzi ocenených umelcov patria F. Blaško, V. Bombová, A. Brunovský, M. Cipár, V. Gergeľová, D. Kállay, M. Matlovičová-Kráľová, L. Pafo, O. Zimka a ďalší

Autorka výstavy: Viera Anoškinová

Výstava potrvá do 8.8.2010.

2. – 10.7.

Karlove Vary

45. ROČNÍK MEDZINÁRODNÉHO FILMOVÉHO FESTIVALU

5. 7.

SLOVENSKÝ DEŇ

Pocta režisérovi a hercovi Pafovi Bielikovi – premietanie filmu Majster kat a krst publikácie Petry Hanákovej o P. Bielikovi.

Pripravil MFF Karlove Vary a Slovenský filmový ústav v spolupráci s SI

www.kviff.com

3. 7. o 15.00

Galéria „Archa“, Budyně nad Ohří

ROZPRÁVAJME SI ROZPRÁVKU

Výchovno-dramatický program pre deti o slovenčine a jednej rozprávkovej krajine.

4. 7.

Budyně nad Ohří

SLOVENSKÁ POÉZIA A PRÓZA

Komponovaný literárny program pre verejnosť.

Účinkujú: V. Kučerová a M. Matejka

Premietanie filmov slovenského režiséra Jána Sebechlebského, spojené s besedou.

4. a 5. 7. o 22.00

Jazz Dock, džezová kaviareň, Janáčkovo nábr. 2, Praha 5

FINALLY & ERIC MARIENTHAL (SK, USA)

Vystúpenie slovenskej kapely a amerického saxofonistu.

www.jazzdock.cz

6. – 10.7.

TŘEBOŇSKÉ NOKTURNÁ

7. ročník letného festivalu klasickej hudby v Třeboni

Slovensko na festivale zastupujú:

6. 7. o 20. 00 - Koniareň, zámok Třeboň

Gitarista Jozef Zsapka a flautistka Dagmar Zsapková

10.7. o 20.00 - Masarykovo námestie, Třeboň: Pocta Eme Destinnovej

Sopranistka Adriana Kohútiová

www.trebonskanocturna.cz

30. 7. o 20.00

Klub Rybanaruby, Mánesova 87, Praha 2

KATKA KOŠČOVÁ A BAND

Vystúpenie populárnej slovenskej speváčky a jej skupiny.

1. 8. o 22.00

Jazz Dock, džezová kaviareň, Janáčkovo nábr. 2, Praha 5

PETER LIPA

Koncert populárneho slovenského jazzového speváka.

www.jazzdock.cz

6. – 8. 8.

Valašské múzeum v prírode, Rožnov po Radhoštom

JÁNOŠÍKOV DUKÁT

12. ročník festivalu slovenského folklóru

Predstaví sa asi dvadsať folklórnych súborov, najmä z Českej republiky. Ako hostia vystúpia súbory zo Slovenska - **Očován, Drevar** a **Vienok**, mužská spevácka skupina **Suché karky** a **Terchovská muzika Tibora Mahuta** – ale aj z ďalších krajín.

Súčasťou festivalu je jarmok ľudových remesiel. Organizuje Obec Slovákov v ČR a ďalšie spolky a organizácie.

www.janosikovdukat.fos.cz

13. – 14. 8.

EUROTRIALÓG MIKULOV

12. ročník česko-slovensko-rakúskeho hudobného projektu

Slovensko na festivale zastupujú skupiny „Chór vážskych muzikantov“ a „Bez ladu a skladu“.

www.eurotrialog.cz

26. – 31. 8.

Ovocný trh, Praha

PRAŽSKÝ JARMOK

7. ročník medzinárodného folklórneho festivalu

Slovensko na zastupuje súbor „Jánošík“ zo Svitu.

www.pjarmark.cz

31. 8. 18.00

Přístavisko Na Františku, Praha 1

TRADIČNÁ PLAVBA PARNÍKOM PO VLTAVE NA POČEŠT SLOVENSKÉHO NÁRODNÉHO POVSTANIA

Kultúrny program

Organizuje Klub slovenskej kultúry v spolupráci s niektorými ďalšími spolkami.

Ak nie je uvedené inak, programy sa konajú v Slovenskom inštitúte, Jilská 16, Praha 1. Vstup voľný.

Upozornenie: zmena programu, termínov a času vyhradená!

www.slovakemb.cz/SI

*Krásne leto a radostné návraty na Slovensko
všetkým čitateľom želá redakcia*

*Panoráma Veľkého Choča z liptovskej strany
Snímka: Slovpres*

Pre press>Press>Lettershop>Distribuce

www.cprint.cz | www.cprint.sk | sales@cprint.cz

tlačiareň pre Česko a Slovensko